

MUSEOVIRASTO
ARKEOLOGIAN OSASTO

SUOMUSSALMI

Osainventointi

Oili Räihälä 1998

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	
1. Johdanto.....	1
2. Tulokset.....	3
Kohdekuvaukset ja peruskarttaotteet.....	5
0285 Hoikanjoki.....	5
0286 Nuolisärkät.....	8
0287 Sihonen.....	11
0288 Nivanlampi.....	14
0289 Katiskaniemi.....	17
0290 Keräsensalmi.....	20
0291 Pirtti-Valkeainen.....	24
0292 Alanteenvirta.....	26
0294 Joukovirta.....	28
0295 Joukojärvi.....	31
0296 Nimettömänkoski.....	33
0297 Kaartojärven särkkä.....	36
0298 Tornionsärkkä.....	39
LIITTEET:	
Diakuvat.....	42
Mustavalkokuvat.....	43
Kuvataulut	

Kannen kuva: Suomussalmi 297 Kaartojärven särkkä. Pyyntikuoppa numero 3.
Mittatikkuna kengitysseppä Jussi Rähälä (190 cm). Dia 41778.

Wahnyd 20.2.2000
Oliveri Lindberg

Tiivistelmä

Suomussalmi. Arkeologinen osainventointi 1998.

Museovirasto/arkeologian osasto
Inventoijat: FM Oili Räihälä

Suomussalmen osaininventoinnin tarkoituksena oli etsiä muinaisjäännöstyyppejä, joita ennestään tunnetaan vähän kunnan alueelta. Tällaisia tyypppejä ovat pyyntikuopat ja -kuoppajärjestelmät, sekä esihistoriallisten pyyntiväestöjen tilapäiset leiripaikat, sekä mahdolliset talviasuinpaikat. Pyyntikuoppakohteita ja leirikohteita etsittiin lähinnä peruskarttojen avulla systemaattisesti karttalehti kerrallaan. Lisäksi inventoinnin yhteydessä tarkastettiin useita Museovirastoon ilmoitettuja ennestään tuntemattomia pyyntikuoppakohteita. Inventoinnissa keskityttiin kunnan lounaiskulmaan, josta inventointia suoritettiin systemaattisesti karttalehti kerrallaan.

Uusia kohteita löytyi kolmetoista kappaletta. Pyyntikuoppakohteita löytyi kymmenen, erilaisia leirikohteita kolme. Leiripaikkojen löytyminen viittaa siihen, että esitetyn hypoteesin mukaisesti pyyntiyhteisöiden asutus sijoittui ajoittaisesti vuotuiskierron varrella kauemmas päävesistöstä ja Kiantajärvestä. Kohteiden ajoitus jää tarkemmin määrittämättä toistaiseksi. Osa pyyntikuopista voi olla historialliseltakin ajalta, mutta ne voivat myös olla esihistoriallisia. Leiripaikat lienevät kaikki esihistoriallisia, ainakin Nimettömänkoski kvartsiittisine nuolenkärkineen on ajoitettavissa todennäköisesti kivikauden lopulle/varhaiselle metallikaudelle.

Löydöt: KM 30894-30896.

Tutkimuskustannukset: Metsähallitus, n. 20 000 mk

Tutkimusraportti: O.Räihälä 1999 Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

1. Johdanto

Kesällä 1997 tutkittiin Suomussalmella Salonsaaren esihistoriallista asuinpaikkaa. Maanomistaja, Metsähallitus, oli kaavoittamassa alueelle kesämökkitonnteja, ja näin ollen rahoitti alueen arkeologiset tutkimukset. Tutkimusten budjettivaroista jäi käyttämättä noin 20 000 mk. Näiden varojen avulla Museovirasto antoi allekirjoittaneelle tehtäväksi suorittaa Suomussalmen kunnan alueella osainventointia seuraavana kesänä.

Suomussalmen kuntaa on inventoitu 1950-luvun lopulta lähtien jossain muodossa lähes joka kesä. Inventointityö käynnistyi voimalahankkeiden takia, ja ensimmäiset kattavat inventoinnit säännösteltävien järvien rannoilla suoritti Matti Huurre. Kunnan alueella suoritettujen kaivausten aikana on pienimuotoisempaa inventointia tehty jonkin verran, ja esihistoriallisia kohteita on tarkastettu tällöin runsaasti. Myös paikallisten harrastelijoiden uutteran työn tuloksena on järvien rannoilta löytynyt paljon uusia kohteita. Inventoinnit kunnan alueella on siis tehty ensin vesistönsäännöstelyä silmälläpitäen ja sittemmin säännöstelyveden huuhtomilla rannoilla. Muualla kunnan alueella ei kiinteitä muinaisjäännöksiä ole etsiskelty systemaattisesti.

Suomussalmelta tunnetaan tällä hetkellä lähes 300 esihistoriallista kohdetta, joista yli 200 on luokiteltu kivikautisiksi asuinpaikoiksi. Kunta on supra-akvaattista aluetta, eikä maankohoaminen juurikaan ole päässyt vaikuttamaan alueen topografiaan. Näin kaikki esihistorialliset ja myös historialliset asutusvaiheet sijaitsevat samoissa maisemissa, erityisesti pyyntiyhteisöiden ranta-asutus on keskittynyt pitkälti samoille rannoille. Tutkimuksen kannalta asuinpaikkojen sekoittuneisuus on hankalaa, hyvin usein typologisesti ajoittavan esineistön puutteessa on kohteet ajoitettu väljästi kivikautisiksi. Toinen tutkimusta vaikeuttava seikka on vääristynyt inventointitilanne - vain suurten järvien rannoilla on kohteita etsiskelty järjestelmällisesti.

Sosiaalianthropologisesti suuntautunut arkeologia tutkii kivikautisia pyyntiyhteisöjä sosiaalisesti organisoituneina ryhminä, jolloin tutkimuksen painopisteinä voivat olla esimerkiksi toimeentulostrategiat ja niiden kautta yhteisöiden sosiaaliset järjestelmät. Elatuksen hankinnasta löytyy suoranaisia viitteitä ensinnäkin artefaktien muodossa, mutta myös yhteisöiden asuinpaikkojen levinnästä voidaan päätellä toimeentulon hankintajärjestelmiä, kuten vuotuiskiertomalleja. Yhteisöiden sosiaaliset järjestelmät ovat aineiston tulkintaa, joka perustuu toisaalta malleihin toimeentulostrategioista toisaalta muuhun arkeologiseen materiaaliin.

Inventoinnin suunnittelussa katsottiin, että kokonaiskuva Suomussalmen muinaisjäännöstilanteesta voi olla vääristynyt. Pyyntiyhteisöiden mahdolliset järvenranta-alueiden ulkopuoliset leiripaikat olivat löytymättä, koska niitä ei ikinä ole ollut tarvetta systemaattisesti ja ammattimaisesti hakea. Viitteitä siitä, että tällaisia kohteita voisi löytyä, oli olemassa. Kunnasta oli inventointia edeltäneenä talvena kantautunut Museovirastoon tietoja suuresta määrästä ajoittamattomia ja ennestään tuntemattomia pyyntikuoppajärjestelmiä, jotka useimmiten sijaitsivat tarkemmin inventoitujen alueiden ulkopuolella.

Suomussalmen osainventointi suunniteltiin seuraavia periaatteita noudattaen: Kunnan alueella suoritettaisiin osainventointi lähinnä suurimman ja parhaiten inventoidun Kiantajärven alueen ulkopuolella. Ensinnäkin tiedot pyyntikuoppajärjestelmistä tarkastettaisiin paikanpäällä. Todennäköisenä pidettiin, että kuopat edustaisivat pitempäänkin ajallista jatkumoa, mutta tiedot kuoppajärjestelmien mahdollisista rakenteellisista piirteistä ja niiden eroavuuksista puuttuivat. Toisaalta kivikautisia leiripaikkoja etsittäisiin esimerkiksi pienempien järvien ja lampien rannoilta ja pyyntikuoppajärjestelmien lähimaastoista. Mikäli esihistoriallisten yhteisöiden asutusmalleissa on tapahtunut vuotuiskiertoa - mikä on etnograafisten analogioidenkin perusteella erittäin todennäköistä - tulisi tällaisia leiripaikkoja löytyä. Erityisesti hirvenmetsästyksen yhteydessä olisi luultavaa, että leirejä olisi ollut muuallakin kuin

Kiantajärven rannalla. Luultavasti myös pitempiaikaisia asuinpaikkoja on sijainnut pienempienkin vesien äärellä.

Inventoinnin suunnittelut ja valmistelut tapahtuivat pitkälti syksyn 1997 aikana, jolloin kaivausraportti Salonsaaren tutkimuksista oli allekirjoittaneella työn alla. Keskusteluissa Itä-Suomen aluevalvoja Helena Taskisen kanssa tuli useaan otteeseen esiin Suomussalmen vääristynyt inventointitilanne. Koska kyseessä oli osainventointi, aikaa ja rahaa oli rajoitetusti käytössä, päätettiin inventoinnin käytännön toteutuksessa seurata seuraavia teemoja:

1. Museovirastoon ilmoitetut mahdolliset ennestään tuntemattomat pyyntikuoppakohteet tarkastettaisiin.
2. Uusia pyyntikuoppakohteita etsittäisiin peruskarttojen avulla systemaattisesti karttalehti kerrallaan.
3. Esihistoriallisia leiripaikkoja etsittäisiin peruskarttojen avulla systemaattisesti karttalehti kerraallaan pienempien vesistöjen, kuten pikkujärvien, jokien ja koskien läheisyydestä.

Suomussalmen osaininventoinnin maastotyöt suoritettiin kahden heinäkuisen viikon aikana, 29.6.-12.7.1998. Inventoinnin aikana tiedot uusista kohteista syötettiin suoraan muinaisjäännösrekisteriin. Käytännössä työ eteni siten, että uusia kohteita ryhdyttiin etsimään kunnan lounaiskulmasta lukien, ja alla luetellut peruskarttalehdet voidaan katsoa käydyn läpi yllä mainittujen teemojen osalta. Luonnollisesti mainittujen karttalehtien alueelta voi tulevaisuudessakin löytyä uusia kohteita, sillä esimerkiksi sopivien kulkuväylien puute on estänyt usean potentiaaliselta näyttävän kohteen tarkastamisen.

Peruskarttalehdet, joiden alueelta inventoinnissa etsittiin

- a) pyyntikuoppia ja pyyntikuoppajärjestelmiä
- b) esihistoriallisia kohteita jokien, koskien ja pienten järvien rannoilta:

3444 08 AHVELA
3444 09 NÄLJÄNKÄJÄRVI
4422 04 ISO-LAHNANEN
4422 05 PESIÖKYLÄ
4422 06 KÄKELÄNVAARA
4422 08 PESIÖNLAHTI
4422 09 KUURTOLA

Museovirastoon ilmoitetut pyyntikuoppakohteet lähiympäristöineen käytiin tarkastamassa yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Tämä poikkeuskohde sijaitsee Iso-Öllörin alueella kunnan koilliskulmassa, aivan Venäjän rajan tuntumassa. Alueelta tunnetaan useampia pyyntikuoppakohteita entuudestaan. Kohteiden lähistöllä on viimeaikoina tavattu runsaasti karhuja. Niiden kuvaamisen helpottamiseksi on myös alueella karhujen ruokintapaikka. Inventoija ei tuntenut erityistä vetoa tehdä tuttavuutta kyseisten eläinten kanssa, joten kohteen tarkastaminen jätettiin tulevaisuuteen.

Pääasiassa allekirjoittanut liikkui yksin tarkastamassa maastoa. Yhden päivän ajan apulaisina toimivat koululaiset Santtu Tikka Espoosta ja Iina-Ruusa Pyykkönen Suomussalmelta. Kahtena päivänä mukana maastossa ja kartoituksessa avustamassa oli kengitysseppä Jussi Räihälä. Hänen vihjeensä perusteella löydettiin myös yksi pyyntikuoppakohteista, Tornion särkkä.

2. Tulokset

Inventoinnissa löydettiin kolmesta uutta kohdetta. Kohteista pyyntikuoppakohteita oli kymmenen, kolme kohdetta määriteltiin esihistoriallisiksi/kivikautisiksi asuinpaikoiksi. Viisi kohteista oli sellaisia, joiden olemassaolosta oli ilmoitettu aiemmin Museovirastoon. Loput kohteista ”löydettiin” inventoinnin yhteydessä.

Pyyntikuoppakohteista osa on hieman epämääräisiä. Kohteet, joista on löytynyt vain muutamia kuoppia, ovat useimmiten tällaisia hieman epävarmoja pyyntikuoppakohteita. Toisaalta nyt rekisteröidyt kohteet ovat kaikki sellaisia, että kuopat rakenteensa ja/tai strategisen sijaintinsa puolesta ovat hyvin todennäköisesti kuoppapyyntiä varten ihmisen tekemiä.

Neljä pyyntikuoppakohteista voidaan pitää erityisen edustavina. Nämä kohteet ovat Keräsensalmi (24 pyyntikuoppaa), Kaartojärven särkkä (12 pyyntikuoppaa) ja Tornionsärkkä (11 pyyntikuoppaa) kunnan kaakkoisosassa lähellä valtakunnan rajaa, sekä Joukovirta (8 pyyntikuoppaa) Hossan luonnonsuojelualueella. Kolme ensinmainittua kohdetta sijaitsevat samalla harjujaksolla ja niiden jakoa kolmeen eri pyyntikuoppajärjestelmään voidaan pitää keinotekoisena. Todennäköisesti alueet voitaisiin käyttösä perusteella jakaa pienemmiksi alueiksi, eivätkä kaikki kuopat suinkaan ole välttämättä olleet yhtäaikaan käytössä. Sitä vastoin Joukovirran kohteen kuopat on kaivettu selvästi systeemiksi, ja niitä voidaan pitää yhtenäisenä pyyntikuoppajärjestelmänä.

Pyyntikuoppien ajoitus jätetään tässä yhteydessä avoimaiseksi. Traditionaalisesti pyyntikuoppia on pidetty historiallisen ajan muinaisjäännöstyypinä ja osa pyyntikuopista voikin olla historialliselta ajalta. On kuitenkin kiistatta osoitettu kuoppapyyntiä harjoitetun Pohjolassa jo mesoliittisella ajalla, ja radiohiiliajoituksia suomalaisistakin pyyntikuopista on kivikaudelta. Onkin erittäin todennäköistä, että ainakin osa suomussalmelaisista pyyntikuopista on esihistoriallisia.

Erityisesti on syytä vielä mainita pyyntikuoppakohteista Keräsensalmi. Inventoinnin yhteydessä kohdetta on ehdotettu muinaisjäännösluokkaan 1. Kohteesta ei tee ainutlaatuisista ainoastaan 24 pyyntikuoppaa kapealla kannaksella, joka lähes katkaisee Aittojärven kahtia, vaan myös se häkellyttävän kaunis luonnonympäristö, jossa muinaisjäännös sijaitsee. Suomussalmen kunta on rakennuttanut kannaksen katkaisevan kapean salmen ääreen leiriytymispaikan nuotiopaikkoineen, joten kohde on myös retkeilykäytössä. Pyyntikuopista olisi ehkä mahdollista pystyttää informaationtaulu jonnekin sopivaan kohtaan kannasta.

Ehkä pyyntikuoppakohteita vaatimattomampia ulkoisesti olivat inventoinnissa löytyneet esihistorialliset/kivikautiset asuinpaikat. Tieteelliseltä mielenkiinnoltaan nämä kohteet ovat kuitenkin verrattoman arvokkaita. Kaikki kohteet sijaitsevat suurimpien vesistöjen ulkopuolella ympäristöissä, mistä ei Suomussalmella ole aiemmin juurikaan kohteita haettu. Nivanlammen kohde kvartseineen sijaitsee umpimetsässä, useita satoja metrejä joen ja koskien rannalta. Joukojärven asuinpaikka sijaitsee järven rannalla, muutamia satoja metrejä pyyntikuoppajärjestelmästä. Nimettömänkosken kohde puolestaan sijaitsee aivan pienen kosken kohdalla - täältä löytyi myös tyypillisten kvartsi-iskosten lisäksi katkelma kvartsiittista nuolenkärkeä.

Näiden kohteiden löytymisen perusteella voidaan väittää, että esitetty hypoteesi esihistoriallisten pyyntiyhteisöiden vuotuisierron ulottumisesta päävesistön, Kiantajärven, ulkopuolisille alueille, pitäne paikkansa. Sinänsä tieto ei ole yllättävä, mutta tällaisia kohteita tunnetaan toistaiseksi vähän. Jatkossa inventoinia Suomussalmellakin olisi suunnattava siten, että tällaisia kohteita systemaattisesti etsittäisiin. Edellytys tällaisten kohteiden löytymiselle on luonnollisesti se, että inventoijalla on jonkinlainen näkenys ja ennakkohypoteesi esihistoriallisten yhteisöiden asutusmalleista, joiden mukaan merkkejä asutuksesta sitten etsitään.

Tämä inventointikertomus on rakennettu siten, että johdantotekstin ja tulosten jälkeen seuraavat kohdekuvaukset niistä kohteista, jotka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä. Kunkin kuvauksen liitteenä on peruskarttaote (1:20 000), johon kyseinen kohde on merkitty. Muutamista pyyntikuoppakohteista on erikseen luonnokset, joihin kuoppien sijainti kohteessa on merkitty. Kertomusta on osittain kuvitettu mustavalkoisin kuvin tekstin joukossa. Nämä kuvat ovat alunpitäen diakuvia. Osasta kohteita mustavalkoiset kuvat seuraavat kuvaliitteessä. Tähän ratkaisuun on turvauduttu siitä syystä, että inventoitaessa oli käytettävissä vain yksi kamera, jossa vuoron perään käytettiin mustavalkoista- ja diafilmiä.

Kertomuksessa kohteilla on numerointi, joka perustuu muinaisjäännösrekisterin numerointiin. Suomussalmen kunnan numeroa 777 seuraa 01, jolla tarkoitetaan esihistoriallista kiinteää muinaisjäännöstä. Viimeinen, nelinumeroinen sarja osoittaa yksittäisen kohteen juoksevaa numeroa. Siten kohde 777 01 290 on Suomussalmen kunnassa sijaitseva 290. esihistoriallinen kohde. Koska kyseessä on kuitenkin osainventointi, ja koska kunnan alueelta tunnetaan lähes 300 kohdetta, ei kaikkia rekisteröityjä kohteita ole listattu tähän kertoukseen.

Bergenissä Norjassa, 3. lokakuuta 1999

Oili Räihälä, FM

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 7

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4422 05 PESIÖKYLÄ
Koordinaatit: x=7201 40, y=4438 00, z= 222.5 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n.15 km länteen

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Hoikanjoen inventointi tapahtui 30. kesäkuuta 1998 kauniilla poutasäällä. Havainnointiolosuhteet mäntyä kasvavalla soraharjulla olivat hyvät.

Kohde valittiin tarkastettavaksi, koska maasto-olot näyttivät kartalla lupaavilta kuoppapyyntille. Harjun, joka peruskartan mukaan on nimeltään Kirkkosärkkä, koillispuolella virtaa Hoikanjoki, eteläpuolella sijaitsevat Särkkälammit. Harjun huippu on noin kuusi metriä lampien pinnan yläpuolella. Hoikanjoen särkät liittyvät pitkään luodekaakko -suuntaiseen särkkämuodostelmaan, joka alkaa Yläjatkojärveltä, kulkee Hoikkajärven, Hoikanjoen ja Leväjoen eteläpuolitse Varisjärvelle. Pituutta särkkämuodostelmalla on noin 12 km. Pyyntikuoppia tunnetaan useammasta kohdasta särkkien harjanteilla (Suomussalmi 139 Hoikansärkät, Suomussalmi 283 Yläjatko).

Hoikanjoen tuntumasta inventoinnissa löytyneet pyyntikuopat oli kaivettu kahtena pesäkkeenä, joiden etäisyys toisistaan on noin 500 metriä. Luoteisessa ryhmässä, peruskartalla (1973) näkyvän isomman sorakuopan kaakkoispuolella, sijaitsi kaksi suurehkoa kuoppaa. Isompi kuopista oli halkaisijaltaan noin 4x3 metriä ja noin 80 cm syvä. Pienempi kuopista oli pyöreähkö, 2x2 metriä ja noin puoli metriä syvä. Kuopat oli kaivettu rinnakkain harjanteelle muutaman kymmenen metrin päähän toisistaan.

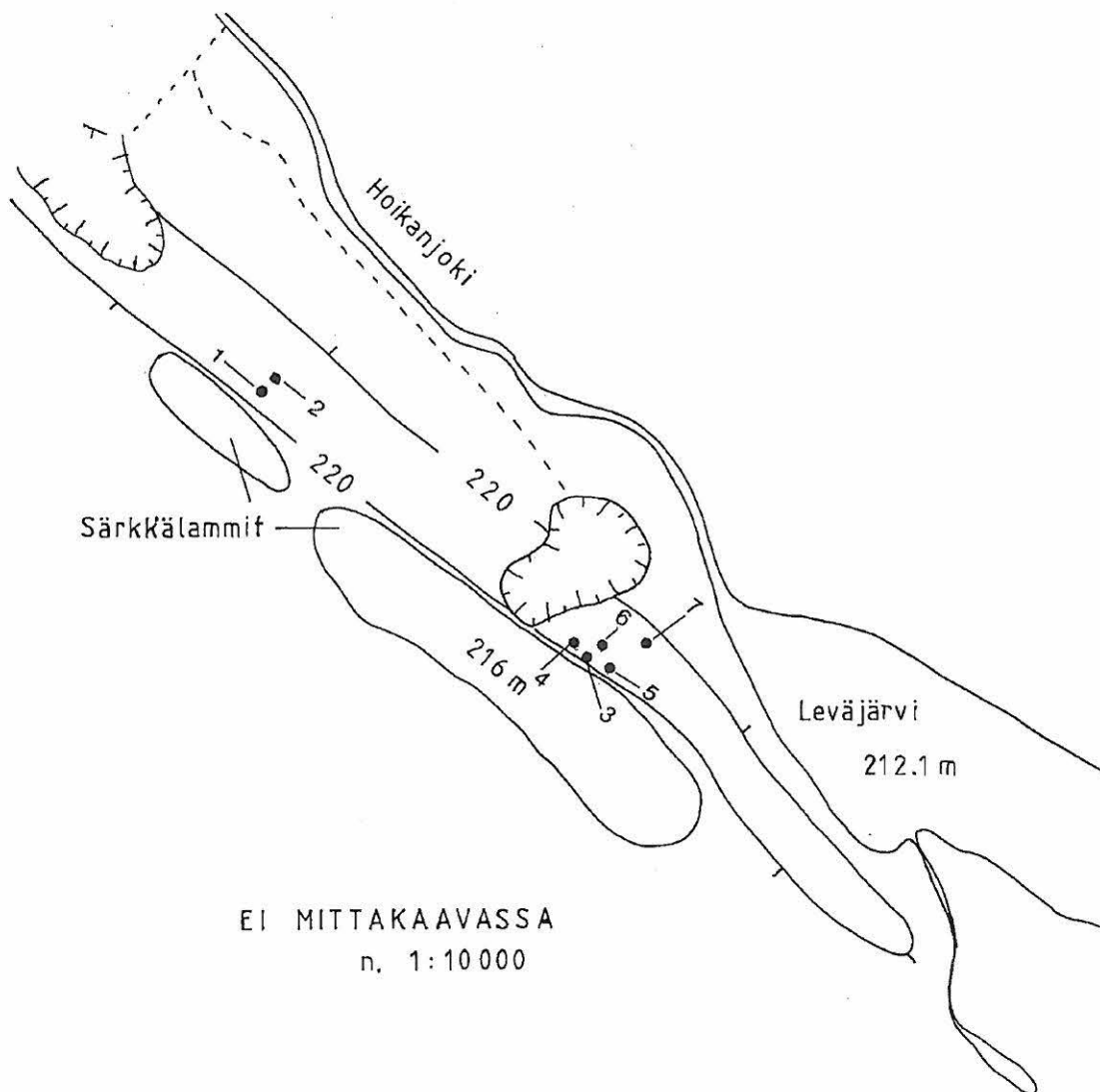
Viisi pienempää kuoppaa oli kaivettu niin ikään rykelmäksi. Kuoppien väliset etäisyydet vaihtelivat muutamista metreistä useisiin kymmeneen metreihin. Kuopat olivat hyvin saman kokoisia - noin 2.5x1.5 metriä - ja niiden syvyydet vaihtelivat 30 ja 80 cm välillä.

Muutamien kuoppien reunoille tehtiin pelkalla pienet, noin 20x20 cm suuriset tarkistuskuopat. Lukuunottamatta kuoppaa 1 (katso kuoppien numerointi yleiskarttaluonnoksessa) oli kaikissa tarkastetuissa kuopanteissa humuskerroksen alla häiriintymätön podsolimaannos. Kuoppa 1:n turve- ja huuhtoutuneen kerroksen välissä oli noin 5 cm paksuudelta sekoitunutta maata. Koska ei ollut mahdollista avata laajempaa aluetta kuopan kohdalta, jäi maannoksen rakenne hieman epäselväksi. Kaikki muut kuopat ovat kuitenkin suurella varmuudella kaivetut vähintäänkin useita satoja vuosia sitten, ja siten myös niiden luonne pyyntikuoppina on todennäköinen. Kuoppa 1 lienee myös pyyntikuoppa rakenteensa ja muotonsa perusteella, mutta maannoksen häiriön syy jäi selvittämättä.

Harjusta on otettu soraa useista kohdista suurten, peruskartallakin näkyvien soarkuoppien lisäksi. Hoikanjoen pienellä sillalla ongella olleet suomussalmelaismiehet kertoivat pienimpiä kuopanteita kaivetun soranottojen yhteydessä soran laadun selvittämiseksi. Kuopat ovat tosin niin tuoreita, ettei turvekaan ole vielä päässyt niiden päälle kokonaan kasvamaan, eikä siten ole sanottavaa vaaraa, että niitä voisi luulla pyyntikuopiksi. Myös muita suhteellisen tuoreita kaivantoja tavattiin harjanteella.

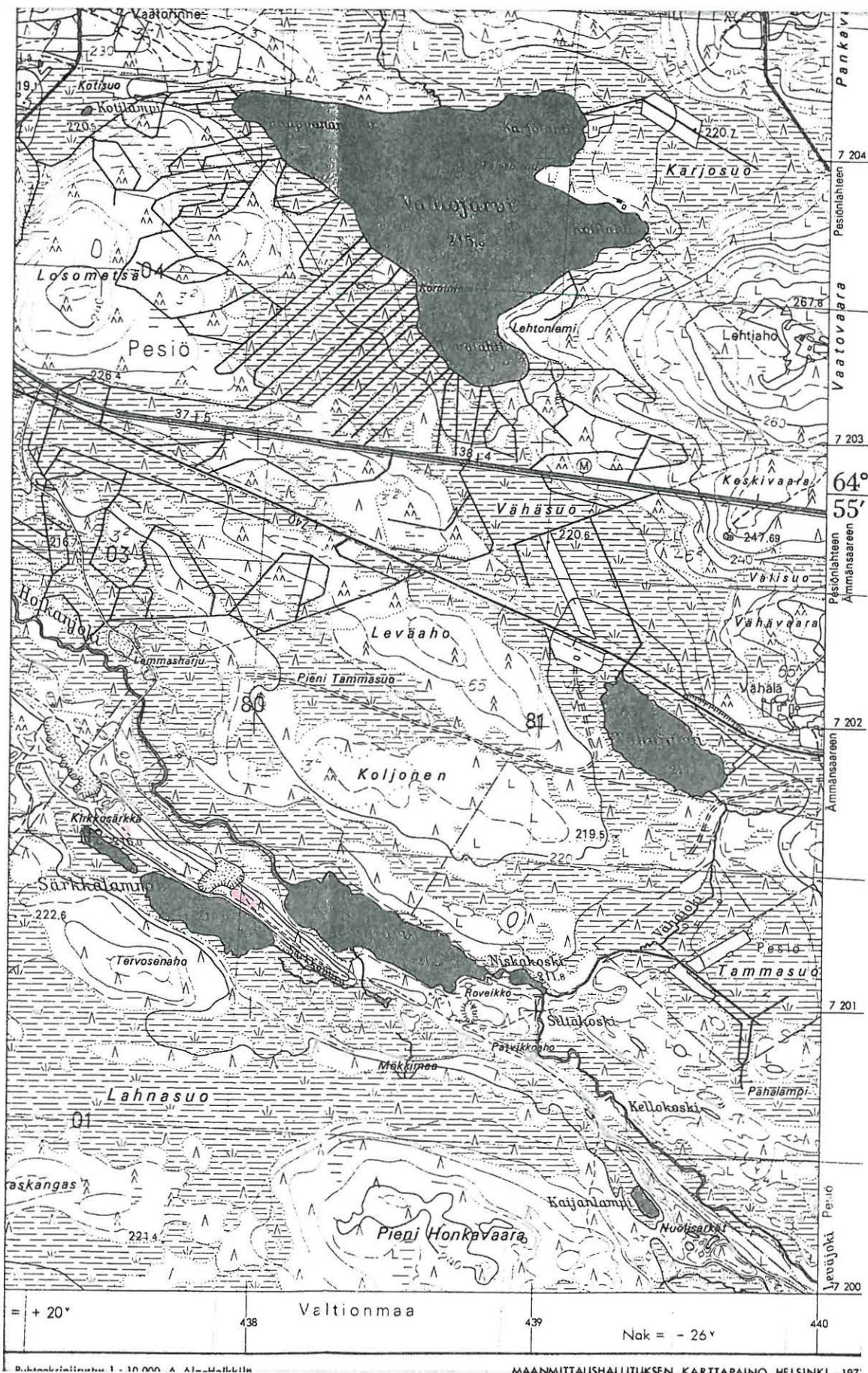
Harjulla kasvaa lähinnä mäntyjä, tosin suurien sorakuoppien ympäristöt ovat jossain määrin pensoittuneet. Aluskasvillisuus on kangasmaastolle tyypillistä puolukkavoittoista varvikkoa, mutta paikalla kasvaa myös runsaasti mustikkaa.

Yleiskarttaluonnos kohteesta:

Ote peruskartasta 4422 05 PESIÖKYLÄ (1973) 1:20 000

Suomussalmi 285 Hoikanjoki on merkitty karttaan puneella.

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 1

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4422 04 ISO-LAHNANEN
4422 05 PESIÖKYLÄ
4422 07 ÄMMÄNSAARI
4422 08 PESIÖNLAHTI
Koordinaatit: x=7200 06, y=4439 78, z=220 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 13 km länsilounaaseen

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Nuolisärkkien inventointi tapahtui 1. heinäkuuta 1998 pilvipoudalla hyvien havainnointiolojen vallitessa. Kohteen tarkastamisen syynä oli sama seikka kuin Hoikanjoenkin kohdalla: Kartalta katsottuna harju vaikutti lupaavalta pyyntikuoppa-alueelta. Lisäksi matkaa Hoikanjoen pyyntikuopille kertyy Nuolisärkiltä vain pari kilometriä.

Nuolisärkät ovat samaa särkkäjonoa kuin Hoikansärkätkin. Tämä luoteis-kaakko -suuntainen särkkäjono alkaa Yläjatkojärveltä, josta se jatkuu Hoikkajärven, Hoikanjoen ja Leväjoen eteläpuolella ja päättyy Varisjärvelle. Jono on yli 12 km pitkä ja sen alueelta tunnetaan useita pyyntikuoppapesäkkeitä (Yläjatko 283, Hoikansärkät 139 ja Hoikanjoki 285).

Inventoinnin yhteydessä haavaittiin yksi yksittäinen pyyntikuoppa, joka sijaitsee Nuolisärkkien keskivaiheilla pienessä notkelmassa. Sen mitat ovat noin 2.5x1.5 metriä ja sen syvyys on noin 70 cm. Vaikka kuoppia särkällä onkin siis vain yksi, on tämän kuopan sijainti sitä mainiampi strategisesti: Pyyntikuoppaa ei juurikaan notkelman takia voi havaita kuin aivan sen kohdalla. Itse särkät haaraantuvat ja hajoavat paikkapaikoin, eikä maasto siten ehkä ole ollut paras mahdollinen kuoppapyyntille.

Aivan Nuolisärkkien luoteispäässä, Kaijanlammen kohdalla, on kaksi laajaa painannetta, joista toinen voi olla luonnonmuodostelma. Toinen on selvästi ihmisen tekemä. Tämä kuopanne on noin 5x5 metriä laaja ja metrin syvyinen. Kuopanteessa voi erottaa jälkiä puisista (seinä?)rakenteista. Toinen kuoppa sijaitsee muutaman metrin päässä edellä

kuvatusta. Se on suunnilleen saman kokoinen, mutta enemmän suppilon muotoinen. Kuopanteiden funktio jäi toistaiseksi epäselväksi.

Kasvillisuus Nuolisärkillä on hyvin samanlainen kuin koko särkkäjonon alueella: Puut ovat pääasiassa kookkaita mäntyjä, ja aluskasvillisuus muodostuu puolukasta sekä paikkapaikoin mustikasta ja suopursusta. Harju kohoaa kymmenkunta metriä sen lounaispuolella sijaitsevia Nuolilampia korkeammalle ja edustaa itäkainuulaista harjumaisemaa kauneimmillaan.

Kuva 2. Nuolisärkät. Kuvattu luoteesta kaakkoon. (Dia numero 41 769.)

<i>Mj-tyyppi:</i>	Työpaikat	<i>Kohteen laji:</i>	Pyyntikuopat
		<i>Lukumäärä:</i>	3

<i>Ajoitus:</i>	Ajoittamaton
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2

Sijaintitiedot:

<i>Peruskartta:</i>	3444 08 AHVELA
<i>Koordinaatit:</i>	x=7207 36, y=3567 85, z=235 mmpy
<i>Etäisyys Suomussalmen kirkosta:</i>	n. 27 km länsiluoteeseen

Tutkimukset ja löydöt:

<i>Tutkimukset:</i>	Oili Räihälä, inventointi 1998
<i>Löydöt:</i>	-

Inventointi 1998

Sihosen pyyntikuoppakohde löytyi inventoinnissa heinäkuun toisena päivänä pilvipoudalla. Havainnointiolosuhteet olivat mainiot. Harjun helppokulkuisuutta lisäsi vielä se, että Pesion ulkoilureitti kulkee pyyntikuoppien länsipuolella sijaitsevan Sihosen lammen rantaa, ja ulkoilureitiltä haarautuva polku vie suoraan pyyntikuopille. Syy kohteen tarkastamiseen oli se, että harjujakso näytti maastollisesti lupaavalta pyyntikuoppakohteelta.

Pesion ulkoilureitti, joka on merkitty peruskartalle (3444 08 Ahvela, 1997) kulkee pitkin useita kilometrejä pitkän harjujonon päällä. Alkunsa tämä harjujakso saa lähellä Suomussalmen ja Puolangan välistä rajaa Maanjoella. Harju jatkuu Hepoharjun ja Julmankankaan kautta kohti Hiidenjärveä lukuisien pienten lampien reunustamana. Hiidenjärven kaakkoispuolella särkkäjono katkeaa, mutta alkaa muutaman kilometrin päässä uudestaan Hoikansärkinä. Harjujono on osittain itä-länsi -suuntainen, Sihosen pyyntikuoppien kohdalla harju on kääntynyt lounais-kaakko -suuntaiseksi. Mannerjään sulamisprosessit jääkauden loppuvaiheessa ovat luoneet runsaasti tämän tyyppisiä ja suuntaisia harjujaksoja Suomussalmen kunnan alueelle.

Pyyntikuoppia Sihosen ja Valkeaisen lampien väliseltä harjun pätkältä löytyi kolme. Harju on lyhyt etelään pistävä uloke itse pääharjussa ja se kohoaa viitisen metriä lampien pintaa korkeammalle. Kaksi kuopista sijaitsee harjun kapeimmalla kohdalla, jossa harjun leveys on vain noin 20-30 metriä. Kuopat ovat kooltaan noin 2.5x1 metriä, ja niiden syvyys on noin 60 cm. Reilu kahdeksankymmentä metriä etelään näistä kuopista sijaitsee kolmas pyyntikuoppa pienessä notkelmassa. Kooltaan tämä kuoppa on edellisiä suurempi. Se on pyöreä, 3x3 metriä ja noin 60 cm syvä.

Kuva 3. Maisemaa Pesiön ulkoilureitiltä läheltä pyyntikuoppia. Kuvattu etelästä pohjoiseen. Taustalla Sihosen lampi. (Dia numero 41 771.)

Harjulla kasvaa harvaa mäntymetsää. Puut ovat kookkaita, mutta runsaasta valosta huolimatta aluskasvillisuus, joka koostuu pääasiassa puolukanvarvuista, on vähäistä. Alueella liikkuu suhteellisen paljon ulkoilijoita, mikä osaltaan kuluttaa aluskasvillisuutta.

<i>Mj-tyyppi:</i>	Asuinpaikat	<i>Kohteen laji:</i>	-
		<i>Lukumäärä:</i>	-

<i>Ajoitus:</i>	Kivikautinen?
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2

Sijaintitiedot:

<i>Peruskartta:</i>	3444 09 NÄLJÄNKÄJÄRVI
<i>Koordinaatit:</i>	x=7215 93, y=3563 71, z=190 mmpy
<i>Etäisyys Suomussalmen kirkosta:</i>	n. 34 km länsiluoteeseen

Tutkimukset ja löydöt:

<i>Tutkimukset:</i>	Oili Räihälä, inventointi 1998
<i>Löydöt:</i>	KM 30894, kvartsi-iskoksia 13 kpl, 21.6 g.

Inventointi 1998

Nivanlammen kohteen löytyminen oli mitä suurimmassa määrin sattuma. Kohde sijaitsee Näljäнкäjärvен eteläpuolella, noin 250 metriä Näljäнкäjoen rannasta ja kohdasta, jossa joki hieman levenee ja on saanut nimen Nivanlampi. Inventoijan sattuminen paikalle johtui siitä, että Suomussalmen osainventoinnin yhtenä teemana oli tarkastaa pikkukoskien rantoja mahdollisten esihistoriallisten leiriytymispaikkojen olemassaolon selvittämiseksi.

Näljäнкäjoessa on useita pikkukoskia, joista ensimmäiseltä, Nivankoskelta, on kohteeseen matkaa noin 500 metriä. Seuraava koski, Juurikkakoski, on vain muutama sata metriä Nivankosken alapuolella. Joki koskineen on matala ja kivikkoisen, rannat ovat pensoittuneita ja lehtomaisia kasvillisuudeltaan. Koskien rannoilla ei tarkastuksessa havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Sitä vastoin muutamia satoja metrejä rannasta metsikköön päin, metsäautotien leikkauksesta, löytyi yllättäen kvartsi-iskoksia.

Joен rannasta kohteeseen on linnuntietä noin 250 metriä, eikä Näljäнкäjärvi kuulu säännöstelyn piiriin, joten minään tyypillisenä kivikautisena rantakohteena Nivanlammen paikkaa ei voi pitää. Täsmällinen kvartsien löytöpaikka sijaitsee noin sata metriä Juurikkakoskelle vievältä tieltä, metsätraktorin jättämässä urassa. Kvartsit löytyivät pieneltä alueelta, noin 4x4 metriä, eikä kvartsien lisäksi paikalla ollut havaittavissa mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Maata oli metsätöiden yhteydessä paikoin kuorittu pois ja alue on nykyisellään lähes puuton. Lisäksi tarkastuksen yhteydessä tutkittiin löytökohdan ympäristöä pelkan avulla. Maannos löytökohdassa oli selkeä podsolimaannos, aines oli hienoa hiekkaa. Kankaalla on kasvanut mäntyä ja kuusta, jotka siis joku aika takaperin on hakattu lähes tyystin pois.

Kuva 4.Nivanlammen kvartsien (KM 30894) löytöpaikka. (Dia numero 41 773.)

Ilman varsinaisia tutkimuksia kohteen luonteesta ei voi sanoa mitään varmaa. Kuitenkin kohteesta löytyneet kvartsi-iskokset olivat aivan selkeästi kvartsista tarkoituksella iskettyjä. Ne löytyivät traktoriuran penkalta sellaisella asemassa, ettei esimerkiksi työkoneen rengas ole voinut niitä murskaamalla saada aikaan. Näyttikin siltä, että ne alun pitäen olivat levänneet syvemmillä hiekassa, mutta metsätöiden yhteydessä ne olivat pehmeässä hiekassa päätyneet pintaan. Myös kiinteitten rakenteitten, kuten liesikiveysten puuttuminen kohteesta on luonnollisesti näennäistä, sillä mitään perusteellisempaa tutkimusta kohteesta ei inventoinnin yhteydessä tehty.

Kohdetta on pidettävä alustavasti lyhytaikaisena kvartsin työpaikkana tai leiripaikkana. Kohteen ajoitus jää toistaiseksi täysin avonaiseksi. Kuitenkin kohde on suomussalmelaispaikkojen joukossa sangen mielenkiintoinen, sillä tämänkaltaisia, umpimetsästä löydettyjä kohteita tunnetaan sangen vähän. Täysin arvailujen varaan jää toistaiseksi, lienevätkö tämän tyyppiset kohteet vielä löytymättä, koska niitä ei sanottavammin ole etsitty, vai onko kyseessä aivan satunnainen tapaus. Ensimmäistä vaihtoehtoa puoltaisi se, että erittäin todennäköisesti esihistorialliset/kivikautiset pyyntiyhteisöt ovat leiriytyneet myös päävesistöjen ulkopuolella. Lyhytaikaisista leiri- ja työpaikoista jää monesti kuitenkin niin vähän jälkiä maastoon, ettei kohteita löydetä enää kuin aivan sattumalta.

Ote peruskartasta 3444 09 NÄLJÄNKÄJÄRVI (1992) 1:20 000.

Suomussalmi 288 Nivanlampi on merkitty karttaan punella.

7217

7216

7215

563

564

565

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 2

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4423 08 JYSMÄNSELKÄ
Koordinaatit: x=7177 90, y=4483 30, z=195 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 38 km kaakkoon

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Kohde tarkastettiin 3.heinäkuuta. Allekirjoittaneen inventoijan lisäksi kohdetta oli tarkastamassa kengitysseppä Jussi Räihälä. Havainnointiolosuhteet olivat hyvät, keli oli kirkas ja lämmin. Alueelta oli rehtori Lippo Vesterin mukaan löytynyt seitsemän pyyntikuoppaa, minkä hän oli ilmoittanut Museoviraston tiedoksi. Koska kohde ei ole ollut muinaisjäännösrekisterissä, oli tarpeen tarkastaa kohteen pyyntikuoppatilanne.

Alue on mäntyvaltaista kuivaa kangasmaastoa, jolla kasvaa puolukkaa, mustikkaa sekä jäkälää. Katiskaniemi on toista sataa metriä leveä ja loivareunainen niemeke Vuokkijärven Jysmänselän lounaisnurkassa. Niemeen on rakennettu useita kesämökkejä, joista osa aivan hiljattain (jälkeen vuoden 1992 peruskartoituksen). Pyyntikuoppia löytyi inventoinnissa vain kaksi, lieneekö osa tuhoutunut kesämökkien rakennustöiden yhteydessä. Havaitut pyyntikuopat sijaitsevat Katiskaniemen keskipaikkeilla. Ne olivat suhteellisen suuria, 3x3 metriä ja 3x2 metriä. Laajempi kuoppa oli noin puolen metrin syvyinen, soikea kuoppa puolestaan oli lähes metrin syvyinen.

Pyyntikuopat sijaitsevat niemekkeen korkeimman kohdan liepeillä. Itse niemi on näillä seuduilla leveimmillään, 200-300 metriä, joten aivan ihanteellisena topografiansa perusteella kohdetta ei voi kuoppapyynnin kannalta ehkä pitää. Toisaalta on huomattava, että Vuokkijärven säännöstely on dramaattisesti muuttanut alueen topografiaa, onhan vesistön säännöstelyväli kuusi metriä. Ennen säännöstelyä niemi on ollut vielä nykyistäkin huomattavasti leveämpi, mutta peruskartalta on nykyään vaikea arvioida esimerkiksi maaston kosteusolosuhteita ennen säännöstelyä.

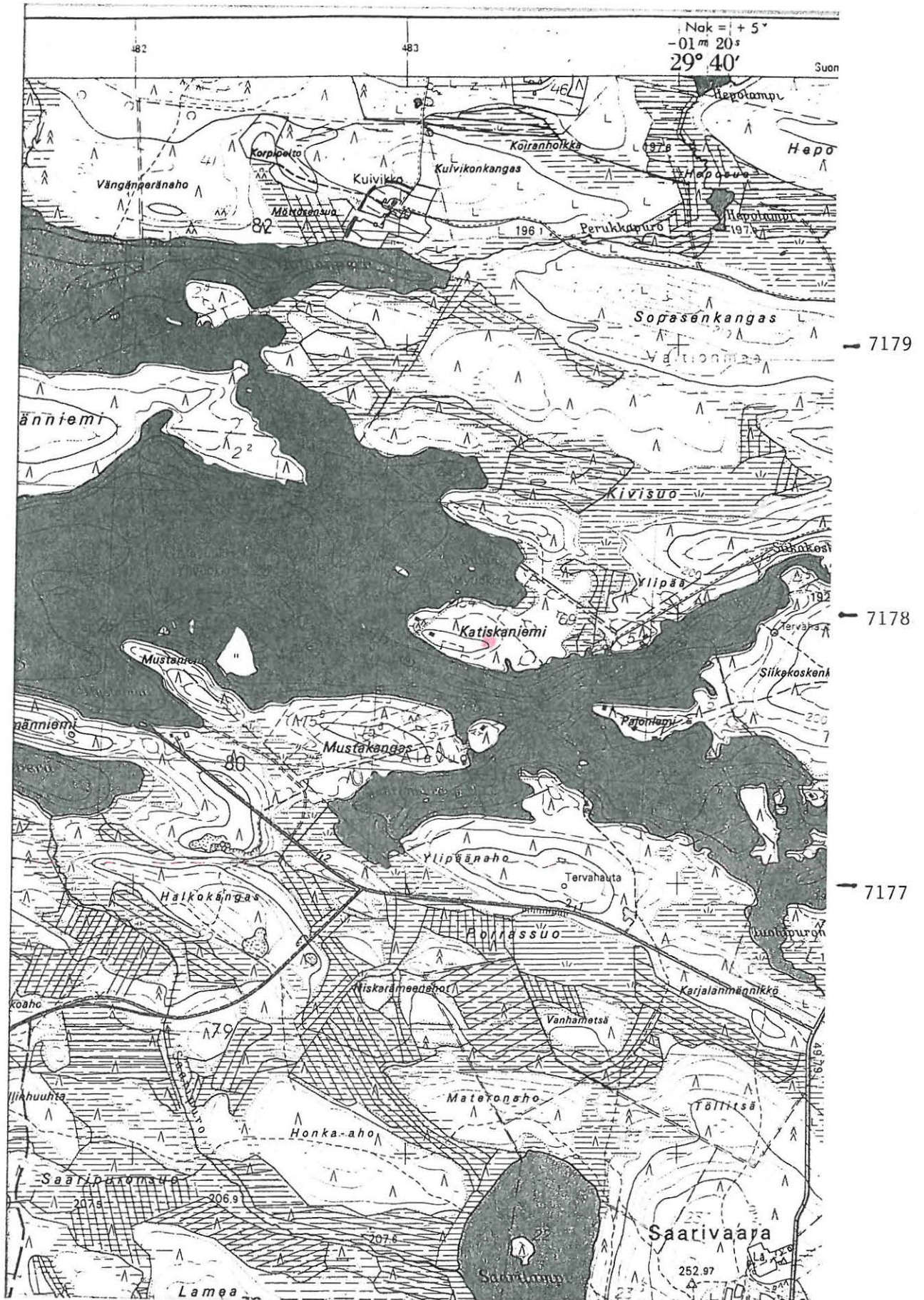

Kuva 5. Kengitysseppä Jussi Räihälä Katiskaniemen syvämmässä pyyntikuopassa. (Dia numero 41 774.)

Kohteen tarkastuksen yhteydessä inventoitiin myös Katiskaniemen pohjoispuolinen pienempi niemeke, joka ilmoituksen mukaan oli myös pyyntikuoppa-alueita. Ennen vesistönsäätöä nämä niemet lienevät muodostaneet yhdessä yhden ainoan niemen. Pohjoisempi niemeke oli kuitenkin myllätty useita kymmeniä vuosia sitten, mahdollisesti jo sota-aikana. Myös myrsky oli kaatanut siellä puustoa. Mitään jälkiä pyyntikuopista ei havaittu tällä nykyisen Katiskaniemen pohjoispuolisella niemellä.

Ote peruskartasta 4423 08 JYSMÄNSELKÄ (1992) 1:20 000.

Suomussalmi 289 Katiskaniemi on merkitty karttaan puneella.

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 24

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 1

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4423 12 MALAHVIANVAARA
Koordinaatit: x=7185 55, y=4493 36, z=212.5 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 43 km kaakkoon

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Keräsensalmen pyyntikuoppakohde sijaitsee Aittojärvässä, Suomussalmen kunnan kaakkoisosassa, noin 2.5 km etelään Venäjän rajalta. Kohteesta oli ilmoitettu Museovirastoon. Keräsensalmen tarkastaminen tapahtui heinäkuun kolmantena, perjantaisessa ilta-auringossa. Avustajana kohteen pyyntikuoppien kirjaamisessa ja kartoittamisessa toimi kengitysseppä Jussi Räihälä.

Museovirastoon saapuneen ilmoituksen mukaan Aittojärveen lännestä pistävällä Keräsenniemellä oli 13 pyyntikuoppaa. Kohteen tarkastuksen yhteydessä kuoppia löytyi kuitenkin 24. Todennäköisesti ilmoitetut pyyntikuopat oli havaittu Aittojärveen lännestä pistävällä Keräsenniemellä. Koska Suomussalmen kunta ylläpitää retkeilijöille tarkoitettua leiriytymis- ja nuotiopaikkaa Keräsenniemen kärjessä, on Keräsenniemeä ja Aittojärveen idästä pistävää niemeä erottavan salmen yli rakennettu pieni silta. Inventoinnin yhteydessä koko kannas tarkastettiin ja kohde ristittiinkin Keräsensalmeksi kahta mainittua niemeä erottavan salmen mukaan.

Vain vajaa kymmenen metriä leveä Keräsensalmi yhdistää järven eteläisen ja pohjoisen puoliskon toisiinsa. Kannaksen, jonka pituus on reilusti yli kilometrin, korkeus järven pinnasta vaihtelee, pääosin se kuitenkin on matala ollen vain muutaman metrin järven pintaa ylempänä. Aittojärvi ei kuulu vesistönsäännöstelyn piiriin, mutta kannaksen rannoilla oli havaittavissa veden pinnan olleen jossain vaiheessa vajaa puolimetriä korkeammalla. Kaikki havaitut pyyntikuopat ovat tämän rajan yläpuolella.

Äärimmäisen luonnonkauniista ympäristöstä kyettiin havaitsemaan siis 24 pyyntikuoppaa, joista kahdeksaa voidaan pitää hieman epävarmoina. Kuopat ovat pienehköjä, keskimäärin pari metriä halkaisijaltaan. Kuoppien syvyys vaihtelee puolen metrin molemmin puolin. Pyyntikuoppia tavataan pääasiassa muutaman kuopan ryhminä, eikä koko kannas suinkaan ole rei'itetty kuopin.

Kannaksen alueella puusto on harvahaikoa männikköä, mantereen puolella mäntyjä kasvaa sankempana metsikkönä. Aivan kannaksen itäpäässä, Tiililahden kohdalla, Aittojärvi on hiekkarantainen. Mitään merkkejä asuinpaikasta ei kuitenkaan pyyntikuoppien läheisyydestä havaittu.

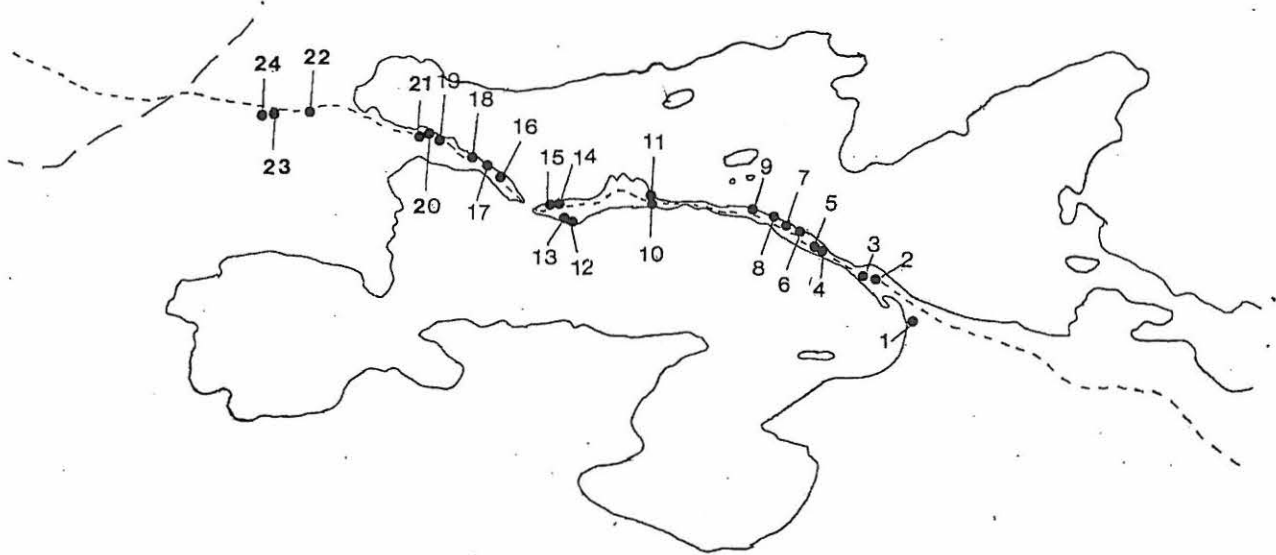
Lista pyyntikuopista (numerointi kartalla seuraavalla sivulla)

1. 2x1 m, syvyys 30 cm.	2. 1x1 m, syvyys 30 cm. Epävarma.
3. 2x2 m, syv. 30-40 cm.	4. 3x2 m, syv. 30-40 cm.
5. 2x1 m, syv. 30 cm. Epävarma.	6. 3x1.5 m, syv. 70 cm.
7. 2x1.5 m, syv. 50 cm.	8. 3x3 m, syv. 50 cm.
9. 2x2 m, syv. 50 cm.	10. 2x1.5 m, syv. 40 cm.
11. 2x1 m, syv. 40 cm.	12. 2x1 m, syv. 30 cm. Epävarma.
13. 3x2 m, syv. 50-150 cm. Epävarma.	14. 1.5x1.5 m, syv. 30 cm.
15. 2x1.5 m, syv. 50 cm.	16. 2.5x2 m, syv. 40 cm.
17. 2x1 m, syv. 40 cm. Epävarma.	18. 1.5x1.5 m, syv. 40 cm.
19. 2x1 m, syv. 40 cm. Epävarma.	20. 2x1 m, syv. 40 cm. Epävarma.
21. 2x1 m, syv. 40 cm. Epävarma.	22. 2x1.5 m, syv. 30 cm.
23. 2x1.5 m, syv. 30 cm.	24. 2x2 m, syv. 50 cm.

Kuva 6. Keräsensalmen silta Aittojärvessä. (Dia numero 41775.)

Panoraamakuva kohteesta valokuvaliitteessä.

Keräensalmi. Pyyntikuoppien sijainti.

Suomussalmi 290 Keräsen^{salmi}niemi on merkitty karttaan punella.

7186

7185

493

494

SUOMUSSALMI [291] PIRTTI-VALKEAINEN - 777 01 0291
--

= MUSTALAMMENVAINEAS

<i>Mj-tyyppi:</i>	Työpaikat	<i>Kohteen laji:</i>	Pyyntikuopat
		<i>Lukumäärä:</i>	4

<i>Ajoitus:</i>	Ajoittamaton
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2

Sijaintitiedot:

<i>Peruskartta:</i>	4422 09 KUURTOLA
<i>Koordinaatit:</i>	x=7217 04, y=4444 80, z=215 mmpy
<i>Etäisyys Suomussalmen kirkosta:</i>	n. 17.5 km luoteeseen

Tutkimukset ja löydöt:

<i>Tutkimukset:</i>	Oili Räihälä, inventointi 1998
<i>Löydöt:</i>	-

Inventointi 1998

Pirtti-Valkeaisen kohde tarkastettiin heinäkuun kuudentena suhteellisen kirkkaalla säällä. Kohde päätettiin tarkastaa, koska se näytti kartalla lupaavalta pyyntikuoppa-alueelta. Lisäksi kartalla lupaavalta näytti muutama kilometri länteen kohteesta sijaitseva harjualue, joka kulkee pienen Syväjärven eteläpuolitse. Tämä alue tarkastettiin Pirtti-Valkeaisen inventoinnin yhteydessä. Itse paikalla kävi ilmi, ettei mitään pyyntikuoppia ole löydettävissä, sillä lähes koko harju oli ajettu kuorma-auton lavoilla toisiin maisemiin. Peruskartoitus on osin Suomussalmella siis hyvin aikansa elänyttä. Tässäkin tapauksessa Kuurtolan karttalehti on vuodelta 1973.

Pirttijärven pohjoispuolella sijaitsevien Mustalammen ja Pirtti-Valkeaisen, sekä Pirtti-perään laskevan Pohjasjoen rajaamalla jyrkällä harjulla sijaitsee neljä suhteellisen selvää pyyntikuoppaa, sekä lisäksi muutama epämääräisempi kuopanne. Harjulla kasvaa kuusia ja mäntyjä, aluskasvillisuus koostuu lähinnä mustikasta, puolukasta ja suopursusta. Kiantajärveen laskevasta Pirttijärvestä harjanteen erottaa muutaman sadan metrin levyinen Järvenpäänkangas.

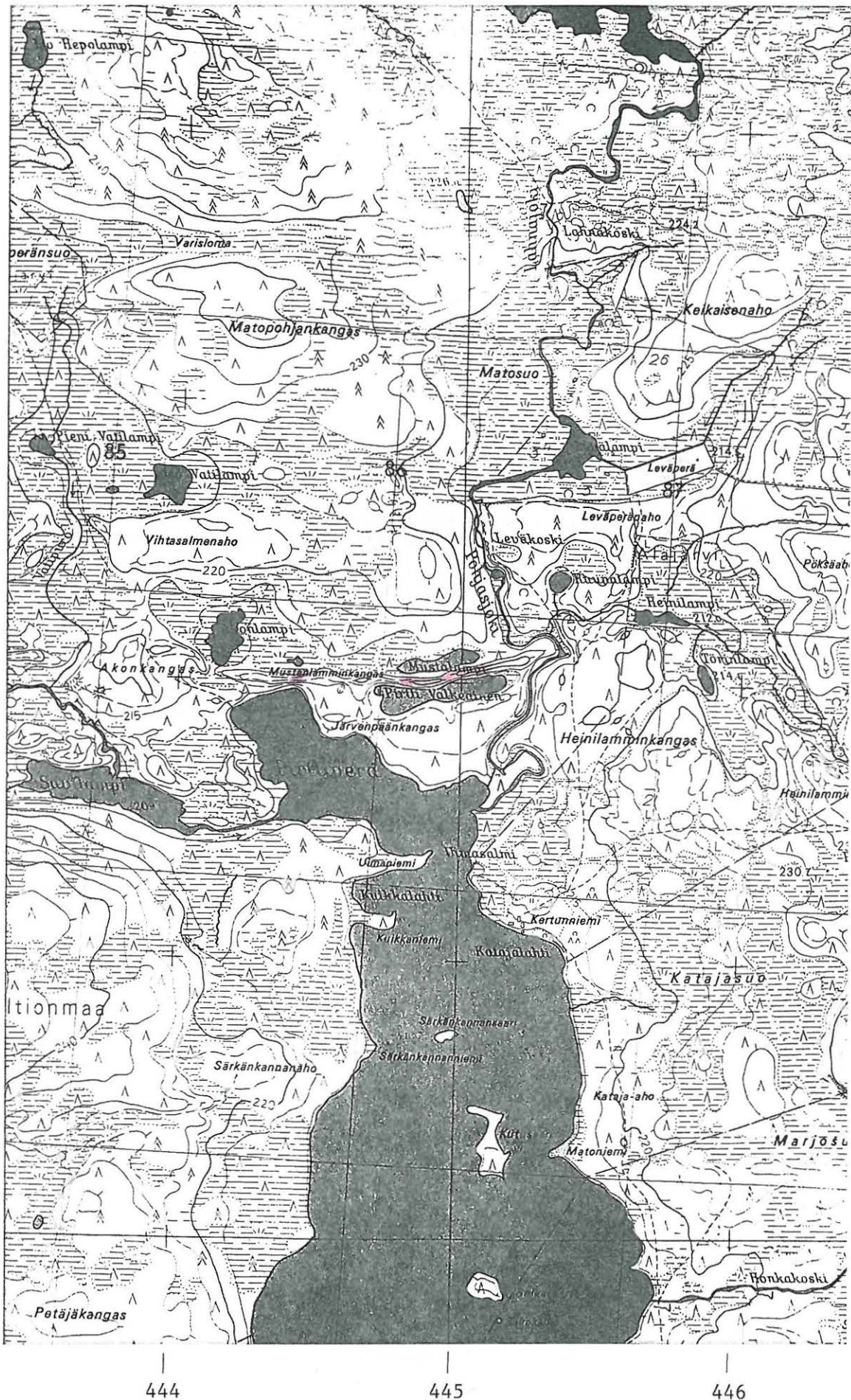
Pyyntikuopat ovat kohteessa pienehköjä, keskimäärin pari metriä halkaisijaltaan ja puolisen metriä syvyydeltään. Yksi kuopista on kuitenkin hieman suurempi, 3x2 metriä, sekä syvyydeltään lähes metrinen.

Inventoijan avustajina kohteen tarkastamisessa toimivat koululaiset Santtu Tikka Espoosta ja Iina-Ruusa Pyykkönen Suomussalmelta.

Valokuva kohteesta liitteenä kuvaliitteen yhteydessä.

Ote peruskartasta 4422 09 KUURTOLA (1973) 1:20 000.

Suomussalmi 291 Pirtti-Valkeainen on merkitty karttaan punella.

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 2

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4514 02 SYRJÄ-SOMER
Koordinaatit: x=7262 31, y=4464 73, z=230 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 62 km pohjoiseen

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

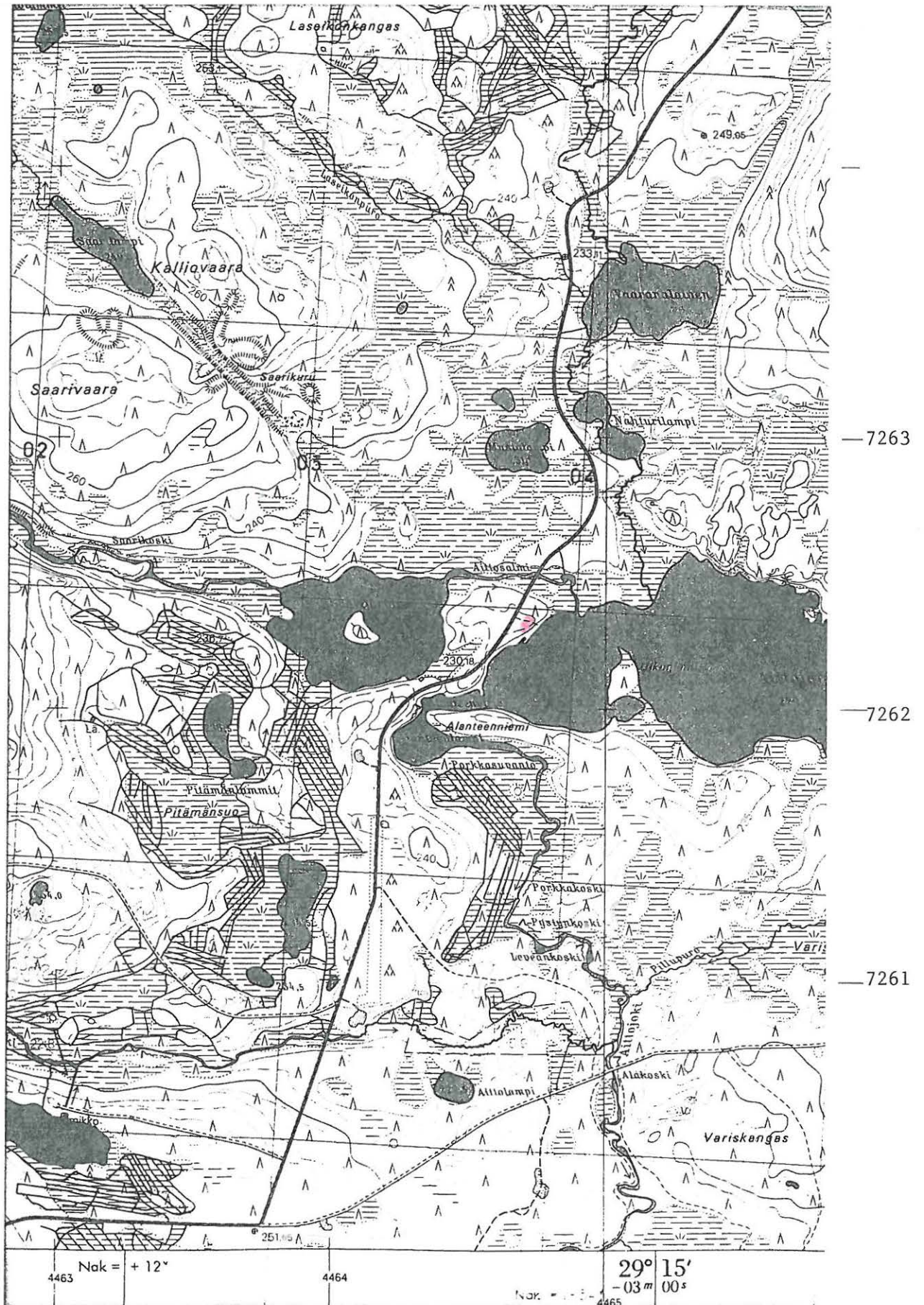
Alanteenvirta sijaitsee lähellä Suomussalmen ja Taivalkosken välistä kuntarajaa, kannaksella, joka erottaa toisistaan Saarijärven ja Aittojärven. Pyyntikuoppakohteesta oli ilmoitettu Museovirastoon. Ilmoituksen mukaan kohteessa oli pyyntikuoppia molemmin puolin tietä pitkin kannasta. Kohde tarkastettiin 6. heinäkuuta aurinkoisella säällä. Inventoinnissa toimivat avustajina koululaiset Santtu Tikka Espoosta ja Iina-Ruusa Pyykkönen Suomussalmelta.

Kannas on matala, vain muutamia metrejä ympäröivien järvien pintaa korkeammalla. Keskipaikkeilla kannasta kangas leviää pari sataa metriä leveäksi. Läheltä Aittojärven rantaa, pienen pistotien päästä, havaittiin kaksi pientä pyyntikuoppaa. Molemmat kuopat olivat mitoiltaan 2x1 metriä ja syvyydeltään noin 30 cm.

Kangas kasvaa mäntyjä, puolukanvarpuja ja suopursuja. On täysin mahdollista, että kuoppia on enemmän, kuten Museovirastoon oli ilmoitettu. Toisaalta havainnointiolosuhteet olivat suhteellisen otolliset, joten hieman epäselväksi jäi, mitä ilmoituksen mukaiset kuopat ”pitkin kangasta” lienevät.

Ote peruskartasta 4514 02 SYRJÄ-SOMER (1988) 1:20 000.

Suomussalmi 292 Alanteenvirta on merkitty karttaan punella.

<i>Mj-tyyppi:</i>	Työpaikat	<i>Kohteen laji:</i>	Pyyntikuopat
		<i>Lukumäärä:</i>	8
<i>Ajoitus:</i>	Ajoittamaton		
<i>Rauhoitusluokka:</i>	2		

Sijaintitiedot:

<i>Peruskartta:</i>	4514 01 LESOVAARA
<i>Koordinaatit:</i>	x=7258 44, y=4468 50, z=220 mmpy
<i>Etäisyys Suomussalmen kirkosta:</i>	n. 59 km pohjoiskoilliseen

Tutkimukset ja löydöt:

<i>Tutkimukset:</i>	Oili Räihälä, inventointi 1998
<i>Löydöt:</i>	-

Inventointi 1998

Kohde sijaitsee Hossan luonnonsuojelualueella ja se on merkitty sekä peruskartalle että retkeilijöiden runsaasti käyttämään Hossa-Martinselkonen -alueen ulkoilukarttaan. Kohde on siten ollut tiedossa jo pitkään ilman, että tiedot kohteesta olisivat päätyneet muinaisjäännösrekisteriin. Näin ollen kohteen tarkastaminen oli hyvinkin ajankohtaista, vaikka luonnonsuojelualueella mikään ulkoinen ei suoranaisesti uhkaakaan kohdetta. Paikalla käytiin 7. heinäkuuta sään ollessa pilvipoutainen.

Pyyntikuopat sijaitsevat Joukojärven ja Pieni-Nimetön järven välisen Joukovirran pohjoisrannalla, pienellä niemekkeellä. Joukovirta on vain noin 10-20 metriä leveä virtauskohta, jossa vettä on noin metrin verran. Pyyntikuopille päästäkseen on joko ylitettävä virta, tai kuljettava vesistön toista, pohjoispuolista rantaa. Täällä risteilevät merkityt luontopolut, eikä kulku ole vaivalloista. Kuitenkin lähimmältä pysäköintipaikalta matkaa kertyy viitisen kilometriä, joten inventoinnin yhteydessä Joukovirta ylitettiin veneellä. (Vene saatiin lainaksi vastarannalla sijaitsevan kesämökin vanhalta isännältä. Tämä noin 75-vuotias herrasmies, ei vain auliisti itse ehdottanut venettä lainattavaksi, vaan myös nosti rannalla seisseen veneen olalleen ja nosti sen järveen. Vanteraan inventoijaan tämä teki syvän vaikutuksen.)

Pyyntikuopat sijaitsevat Joukovirran pohjoisrannalla pienellä niemellä. Maasto niemellä ja sen ympäristössä on harjuista ja korkeuserot ovat huomattavia. Harjut polveilevat Joukojärven pohjoispuolella ainakin kolmena terassina. Kasvusto koostuu pääasiassa männystä, puolukanvarvuista sekä jäkälästä, ja maasto on helpokulkuista.

Pyyntikuopat sijaitsevat noin 50-70 metriä virran rannasta rantasärkän ja sen takana nousevan harjun välisessä notkelmassa. Ne on kaivettu niemekkeeseen järjestelmäksi

siten, että viisi kuoppaa muodostaa länsi-itä -suuntaisen linjan pitkin niemen kärkeä, ja kolme muuta kuoppaa on tasaisin välein kaivettu pohjois-etelä -suuntaiseksi poikkilinjaksi. Kuopat erottuvat selvästi maastossa. Kuoppien koot ovat seuraavanlaiset:

Itä-länsi -suuntainen rivistö:

1. 2x1.5 metriä, syvyys n. 60 cm
2. 2x1 metriä, syvyys n. 40 cm
3. 2.5x1.5 metriä, syvyys n. 50 cm
4. 3x2.5 metriä, syvyys n. 100 cm
5. 3x2 metriä, syvyys n. 100 cm

Pohjois-etelä -suuntainen rivistö:

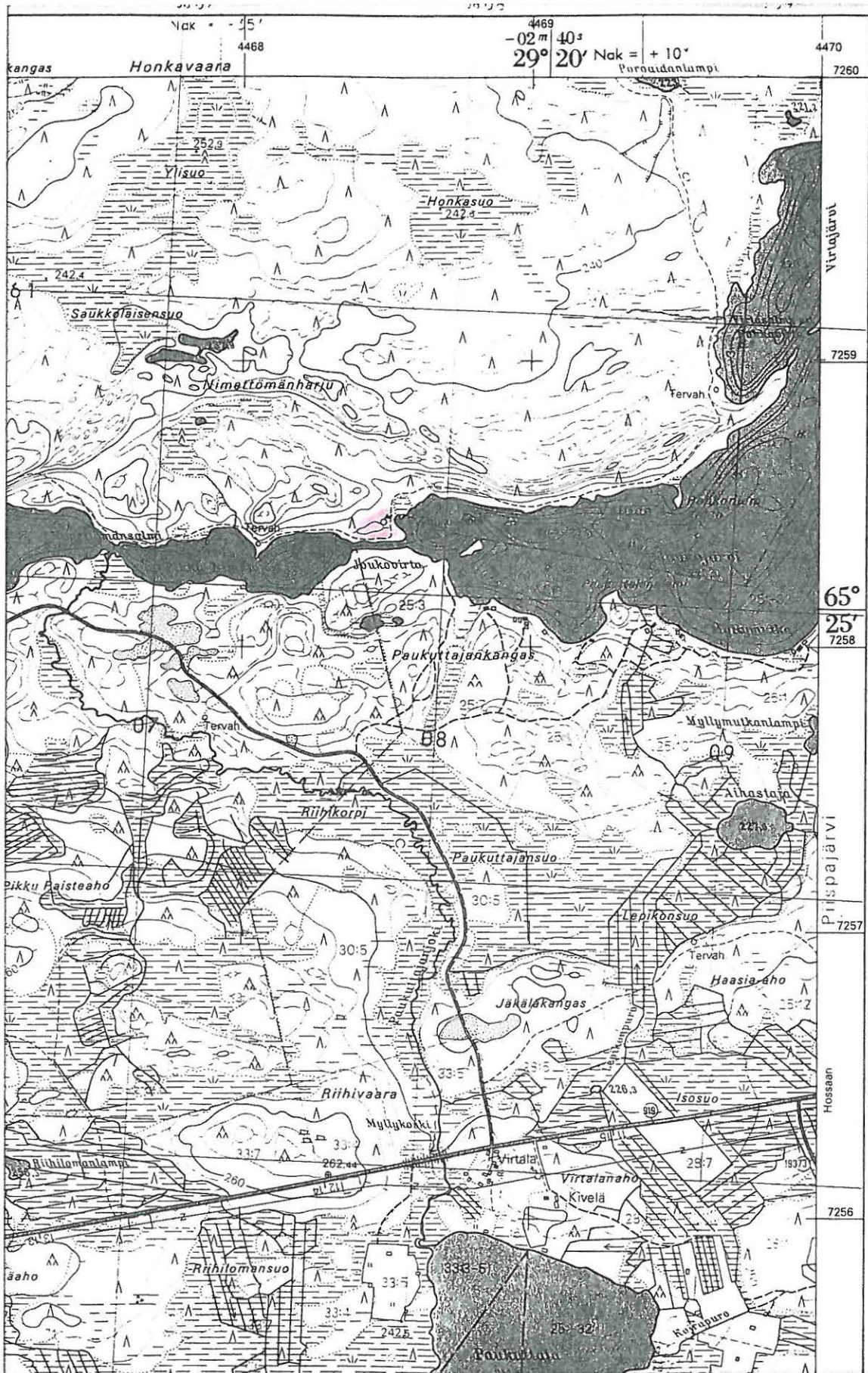
6. 1.5x1.5 metriä, syvyys n. 40 cm
7. 3x2.5 metriä, syvyys n. 60 cm
8. 2x1.5 metriä, syvyys n. 40 cm

Kohde on myös maisemallisesti erittäin hieno. Pyyntikuopat erottuvat niin hyvin maastossa ja muutamat niistä sijaitsevat aivan polun tuntumassa, jotta tavallinen retkeilijäkin tulee ne huomanneeksi. Ainoa ongelma inventointitilanteessa oli Hossan seudun järjetön sääskimäärä, mikä lopulta pakotti inventoijan pakenemaan paikalta.

Kuvaliitteessä panoraama Joukovirran suulta, sekä kuva pyyntikuopasta kohteessa.

Ote peruskartasta 4514 01 LESOVAARA (1988) 1:20 000.

Suomussalmi 294 Joukovirta on merkitty karttaan punella.

Mj-tyyppi: Asuinpaikat *Kohteen laji:* -
Lukumäärä: -

Ajoitus: Kivikautinen?
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4514 01 LESOVAARA
Koordinaatit: x=7258 51, y=4469 16, z=220 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 59 km pohjoiskoilliseen

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: KM 30895, kvartsi-iskoksia 4 kpl, 24.4 g.

Inventointi 1998

Kohde sijaitsee Hossan luonnonsuojelualueella, Joukojärven pohjoisrannalla, noin 700 metriä itään Joukovirran pyyntikuopista (Suomussalmi 294). Kohde löytyi Joukovirran tarkastuksen yhteydessä, 7. heinäkuuta. Inventoijan tuskastuttua sääskiin Joukovirralla pakeni hän pitkin rantaa puolijuoksua muutamia satoja metrejä itään päin, mistä käsin oli mahdollista havaita useita hiekkaisia poukamia Joukojärven pohjoisrannalla.

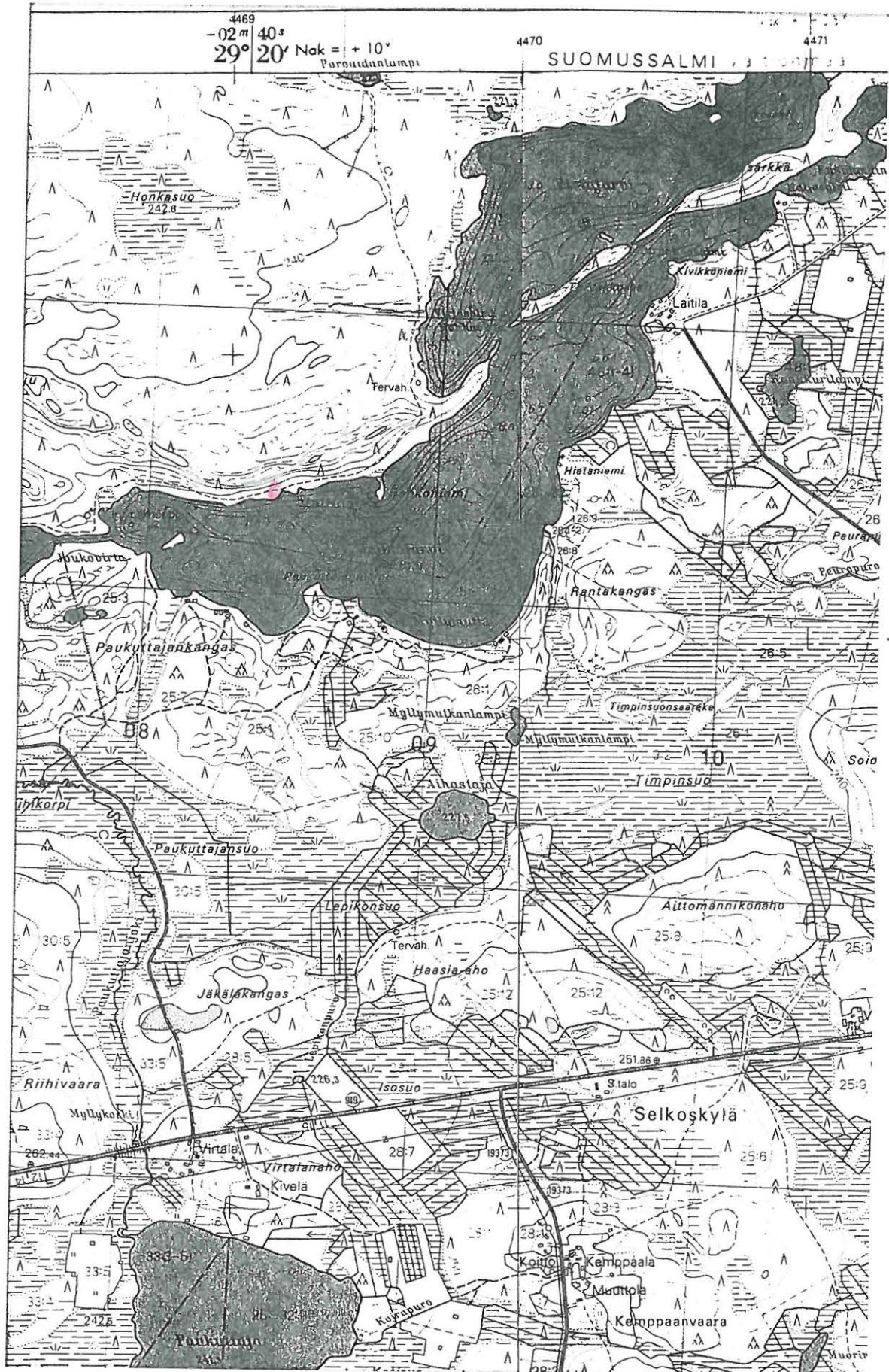
Yhdessä näistä hiekkaisista poukamista löytyi muutamia kvartsi-iskoksia aivan rannan tuntumasta. Rantatöyrään takana on tasanne, jonka pohjoispuolella nousee jyrkkäreunainen soraharju. Rantakaistaleella on runsaasti palaneita kiviä, joista ainakin osa lienee viimeaikaisten tulien jäljiltä. Luonnonsuojelualan luontopolku kulkee aivan kohteen vierestä, joten nuotioita pidettäneen rannassa edelleenkin. Kvartsien lisäksi muita selviä mahdollisesti esihistoriallisia merkkejä ihmistoiminnasta paikalla ei ollut havaittavissa. Rantaviivan ulkopuolella maanpinta oli rikkoutumaton, joten havainnointimahdollisuudet olivat myös vähäiset. (Vesistö on luonnollisesti säännöstelyn ulkopuolella.) Kohteen ympäristön maasto on mäntyvaltaista kangasta, jonka aluskasvillisuus koostuu puolukanvarvuista, jäkälästä ja suopursuista.

Reilut 500 metriä kohteesta koilliseen, Virtasalmen niemelle vievän kaistaleen korkeimmalla kohdalla, oli lisäksi pieni kuopanne. Mitoiltaan kuoppa oli 2x1 metriä, syvyydeltään noin 50 cm. On mahdollista, että kyseessä on yksittäinen pyyntikuoppa. Alueella on joka tapauksessa runsaasti merkkejä erilaisista ihmistoiminnoista, esimerkiksi noin 200 metriä kuopan pohjoispuolella on pidetty tervahautaa, joka on merkitty peruskarttaankin.

Kuva kohteesta kuvaliitteessä.

Ote peruskartasta 4514 01 LESOVAARA (1988) 1:20 000.

Suomussalmi 295 Joukojärvi on merkitty karttaan punella.

— 7259

— 7258

Mj-tyyppi: Asuinpaikat *Kohteen laji:* -
Lukumäärä: -

Ajoitus: Kivikautinen ?
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4514 01 LESOVAARA
Koordinaatit: x=7258 50, y=4465 22, z=223 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 58 km pohjoiseen

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: KM 30896:1-2. Nuolenkärjen katkelma kvartsiitista, sekä kvartsi-iskoksia 13 kpl, 38.5 g.

Inventointi 1998

Hossan alueelta oli Museovirastoon ilmoitettu kohteesta Lavajärven etelärannalla, Saarenlahdessa. Kohteessa piti oleman pyyntikuoppia sekä lapinkenttä. Jo kauan aikaa sitten paikalla oli riehunut myrsky, joka oli kiskonut puita juuriltaan. Puita oli myös tarkoituksellisesti kaadettu ainakin 100 vuotta sitten. Mitään lapinkenttää ei kohteessa kyetty havaitsemaan. Siinä kohdassa, missä ilmoituksen mukaan piti olla pyyntikuoppia, oli vastikään tehty metsätöitä, ja havupuun oksat ja risut peittivät maan. Mahdollisten kuoppien havaitseminen oli täysin mahdotonta. Lisäksi sääskitilanne paikalla oli täysin katastrofaalinen.

Saarenlahden tarkastuksen yhteydessä oli inventoija pysäköinyt autonsa reilun kilometrin päähän, pienen metsäautotien varteen. Paluumatkalla kohteesta tarkastettiin pysäköintipaikan ranta, Nimettömänkoski. Oli keskiviikkoiltapäivä, 8. heinäkuuta.

Nimettömänkoski sijaitsee Lavajärven ja Iso-Nimetön -järven välissä, vastapäätä Syväharjun kärkeä. Kosken rannat ovat kivikkoiset, maasto on kosteahkoa aivan kosken rannassa, jossa kasvaa lähinnä lehtokasvillisuudeksi luokiteltavia kasveja. Aivan muutama metri kosken rannasta alkaa Hossan alueelle tyypillinen kuiva mäntykangas. Rannan läheisyydessä aluskasvillisuus koostuu juolukasta, suopursusta, sekä puolukan ja mustikan varvuista.

Kohteesta löytyi kvartsi-iskoksia ja kvartsiittinen nuolenkärjen katkelma ranta-kivien joukosta niiltä seuduista, missä koski alkaa ja kääntyy samalla itäänpäin. Nuolenkärjen katkelma oli mitoiltaan 38x19x8 mm, alun pitäin se lienee ollut joitakin senttejä pitempi. Kärjen katkelmaa oli hiottu, eikä minkäänlaista retusointia ollut havaittavissa. Muutoin ei

rannalla ollut näkyvissä merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta. Kosken tuntumassa on nykyään nuotiopaikka, ja inventointihetkelläkin kohteessa oli leiriytyjiä.

Nimettömänkoski rajoittuu pohjoisrannaalla Hossan luonnonsuojelualueeseen. Valitettavasti ei kosken pohjoispuolella sijaitsevalle Syväharjulle kosken etelärannalta päässyt. Syväharju näyttää kartalla erittäin otolliselta kuoppapyyntipaikalta, mutta koska se sijaitsee luonnonsuojelualueen puolella, on kohteeseen kuljettava järvinauhan pohjoispuolitse useita kilometrejä. Tästä syystä Syväharju jäi toistaiseksi tarkastamatta.

Nimettömänkosken löytöjä ei voitane pitää irtolöytöinä, vaikkei mitään esihistoriallisia kiinteitä rakenteita ollutkaan havaittavissa ja vaikka löydöt tulivat esiin rantakivikosta. Löydöt indikoivat selvästi aktiviteeteista, jotka alustavasti voisi ajoittaa varhaiselle metallikaudelle (nuolenkärjen katkelman perusteella). Mitä kosken rannalla on tehty, jää ilman kaivauksia tietysti toistaiseksi epäselväksi. Paikalla on voitu leiriytyä kertaluontoisesti tai sitten kyseessä voi olla lyhytaikainen talviasuinpaikka, jolta käsin jokatalvinen hirvenmetsästys on tapahtunut. Tällaisen hypoteesin taustaoletuksena on malli vähintään kahdesta pyyntiyhteisön perusleiristä - kesäleiri on mallin mukaan sijainnut isomman vesistön äärellä, missä on lähinnä keskitytty kalastukseen, kun taas talvella on leiriydytty pienempien vesistöjen ääreen lähinnä hirven metsästyksen merkeissä. Nimettömänkosken luonne on täysin arvailujen varassa, sillä ainakaan Suomussalmella ei tällaisia kohteita ole toistaiseksi kaivauksin tutkittu.

Panoraamakuva Nimettömänkosken etelärannasta valokuvaliitteessä.

Ote peruskartasta 4514 01 LESOVAARA (1988) 1:20 000.

Suomussalmi 296 Nimettömänkосki on merkitty karttaan puneella.

— 7259

— 7258

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 12

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4423 12 MALAHVIANVAARA
Koordinaatit: x=7186 66, y=4490 80, z= 220-225 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 41 km itäkaakkoon

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Kohteen tarkastus tapahtui perjantaina, 10. heinäkuuta, aamupuolella päivää. Sää oli suosiollinen - aurinko paistoi lämpimästi, ja havainnointiolot olivat hyvät. Syy kohteen tarkastamiseen oli Museovirastoon saapunut ilmitus, jonka mukaan kohteessa oli kuusi pyyntikuoppaa. Kohteen nimi ilmoituksessa oli Hangaspuro-Hangassuo, ja pyyntikuoppa-alue oli merkitty kartalle huomattavasti lännemmäksi kuin loppujen lopuksi osoittautui. Onkin hieman epävarmaa, mikäli ilmoituksessa tarkoitettiin Kaartojärven särkän pyyntikuoppia. Joka tapauksessa Hangaspuroilta ei kuoppia tavattu.

Kaartojärven särkkä sijaitsee Suomussalmen kaakkoiskulmassa, osin rajavyöhykkeen puolella. Särkkä katkaisee Kaartojärven kahteen osaan, hiekkaharjanne jatkuu järven molemmissa päissä itään ja länteen järvestä. Kaartojärven särkkä jatkuu lähes yhtenäisenä aina Aittojärvelle saakka ollen siten samaa harjua kuin Keräsensalmen pyyntikuoppakohteen (Suomussalmi 290) harjukin.

Pyyntikuoppia kohteesta rekisteröitiin yhteensä 12. Kuopat muodostavat kolme selkeää pesäkettä. Itäisimmän pesäkkeen kolme kuoppaa sijaitsevat noin 600 metriä länteen Keräsensalmen läntisimmistä kuopista, joten on hieman makukysymys, halutaanko nämä kaksi pyyntikuoppakohtetta (Keräsensalmi ja Kaartojärven särkkä) käsittää kahdeksi erilliseksi pyyntikuoppakohteeksi.

Läntisin pyyntikuoppapesäkkeistä sijaitsee kahden puolin rajavyöhykkeelle vievää tietä. Tien teko on mahdollisesti tuhonnut osan kuoppia. Nämä kuopat ovat pienehköjä, halkaisijaltaan korkeintaan parimetrisiä. Syvin kuopista on noin 80 cm syvä. (Yksityiskohtainen lista kuopista seuraavalla sivulla.) Seuraava kuopparyhmä sijaitsee Kaartojärven itäpäässä rajavartioston mökin molemmin puolin. Tässä ryhmässä on kuusi

kuoppaa, joista osa on rajavyöhykkeen puolella. Kuopat ovat saman kokoisia kuin itäisemmän ryhmänkin kuopat. Länstisimmässä kuopparyhmässä on kolme kuoppaa ja ne sijaitsevat harjulla Kaartojärven länsipuolella. Kaksi kuopista on saman kokoisia kuin muutkin Kaartojärven särkän kuopat, mutta yksi niistä on huomattavan kookas.

Suurin pyyntikuoppa on mitoiltaan 5x5 metriä ja syvyyttä kuopalla on lähes 2.5 metriä. Ensin kuoppaa arveltiin tervahaudan paikaksi, mutta mitään merkkejä haudan rakenteista ei ollut näkyvillä. Tämän jälkeen kuopan reunoilta tarkastettiin maannos pelkan avulla. Turpeen alla kuopassa oli normaali podsoli, joten kuoppaa on pidettävä useita satoja vuosia vanhana.

Kohteen tarkastuksessa ja kartoituksessa avusti kengitysseppä Jussi Räihälä.

Lista pyyntikuopista (numerointi kartalla seuraavalla sivulla):

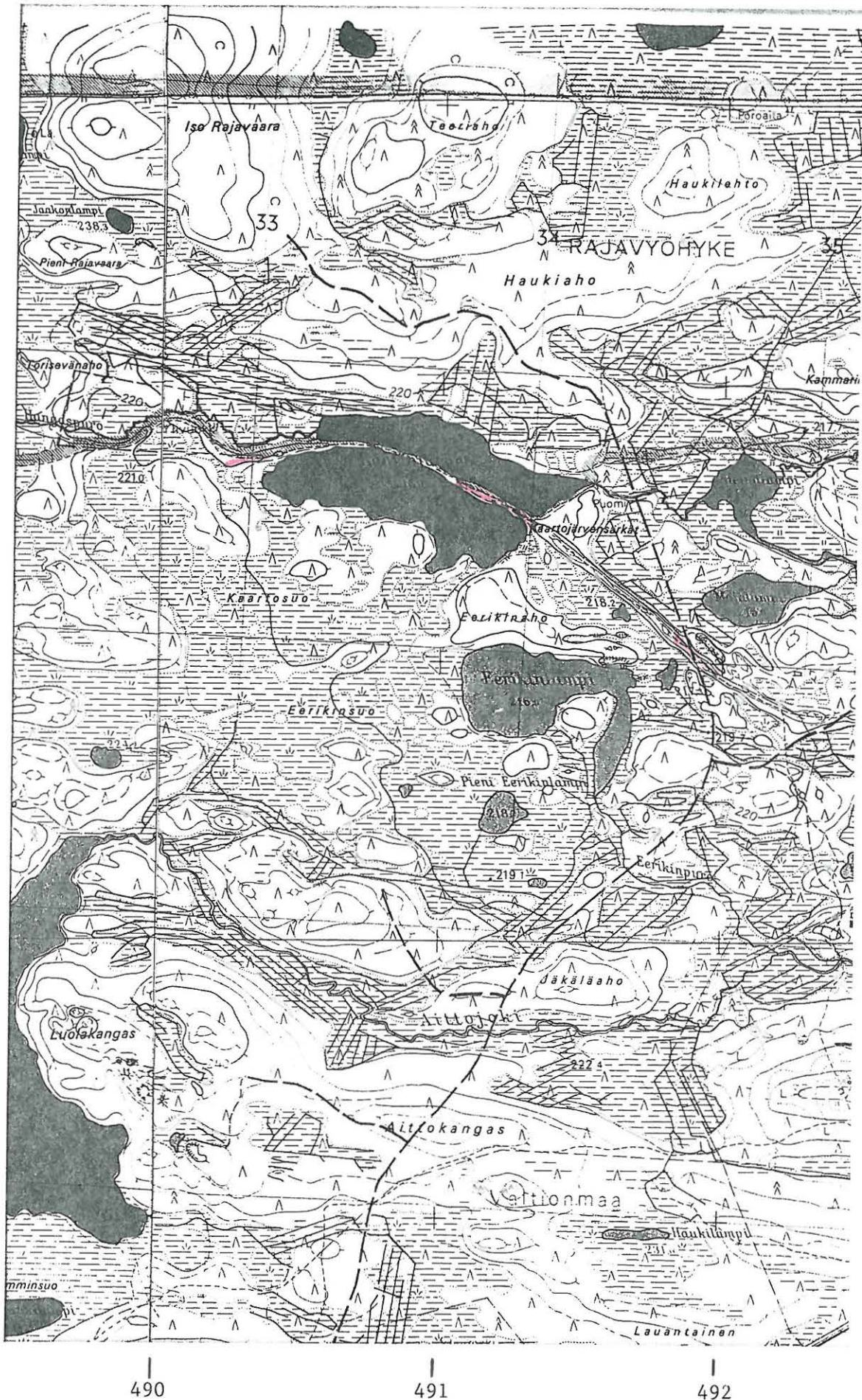
1. 2.5x2 metriä, syvyys 50 cm.	2. 2x2 metriä, syvyys 40-50 cm.
3. 5x5 metriä, syv. 2.5 metriä.	4. 2x1.5 metriä, syv. 40 cm.
5. 1.5x1.5 metriä, syv. 60 cm.	6. 1.5x1.5 metriä, syv. 20 cm.
7. 1.5x1.5 metriä, syv. 40 cm.	8. 2x1.5 metriä, syv. 50 cm.
9. 2x1.5 metriä, syv. 50 cm.	10. 1.5x1.5 metriä, syv. 20 cm.
11. 2x2 metriä, syv. 80 cm.	12. 1.5x1.5 metriä, syv. 30 cm.

Pyyntikuopat 7-8 sijaitsevat rajavyöhykkeellä.

Kuva 7. Kaartojärven särkkää kuvattuna idästä länteen. Etualalla puunrungossa näkyvä vaalea juova osoittaa rajavyöhykkeen aseman maastossa. (Dia numero 41777.)

Suomussalmi 297 Kaartojärven särkkä on merkitty karttaan punella.

Mj-tyyppi: Työpaikat *Kohteen laji:* Pyyntikuopat
Lukumäärä: 11

Ajoitus: Ajoittamaton
Rauhoitusluokka: 2

Sijaintitiedot:

Peruskartta: 4423 12 MALAHVIANVAARA
Koordinaatit: x=7184 00, y=4498 00, z=215 mmpy
Etäisyys Suomussalmen kirkosta: n. 49 km itäkaakkoon

Tutkimukset ja löydöt:

Tutkimukset: Oili Räihälä, inventointi 1998
Löydöt: -

Inventointi 1998

Tornionsärkkä on samaa luode-kaakko -suuntaista särkkäjonoa kuin Kaartojärven särkkä (Suomussalmi 297) ja Keräsensalmen (Suomussalmi 290) läpi kulkeva Aittojärven särkkäkin. Tornionsärkkä rajoittuu pohjoisessa Porrasjokeen ja etelässä Isojokeen, jotka yhtyvät särkän itäpäässä. Kohde tarkastettiin perjantaina, 10. heinäkuuta, iltapäivällä mitä ihanimmassa kesähelteessä. Syynä kohteen tarkastamiseen oli kengitysseppä Jussi Räihälän antama vihje. Jussi Räihälä myös avusti tarkastuksessa ja pyyntikuoppien kartoituksessa.

Tornionsärkältä rekisteröitiin yhteensä 11 pyyntikuoppaa. Kuopat eivät muodosta varsinaisesti mitään selviä ryhmiä, vaan kahdeksan kuoppaa sijaitsee särkän länsipäässä harvahkona ryhmänä. Kolme muuta kuoppaa sijaitsee idempänä harjulla. Kuopat ovat hyvin tasakokoisia, ja niiden halkaisija vaihtelee kahdesta kolmeen metriin syvyyden ollessa puolen metrin ja metrin välillä.

Lista pyyntikuopista:

1. 3x2 metriä, syvyys 80 cm.	2. 3x3 metriä, syvyys 1 metri.
3. 2.5x2 metriä, syv. 70 cm.	4. 3x2 metriä, syv. 70 cm.
5. 3x2 metriä, syv. 60 cm.	6. 2.5x2.5 metriä, syv. 50 cm.
7. 2.5x2 metriä, syv. 50 cm.	8. 2x2 metriä, syv. 50 cm.
9. 2x2 metriä, syv. 50 cm.	10. 2.5x1.5 metriä, syv. 40 cm.
11. 2.5x1.5 metriä, syv. 40 cm.	

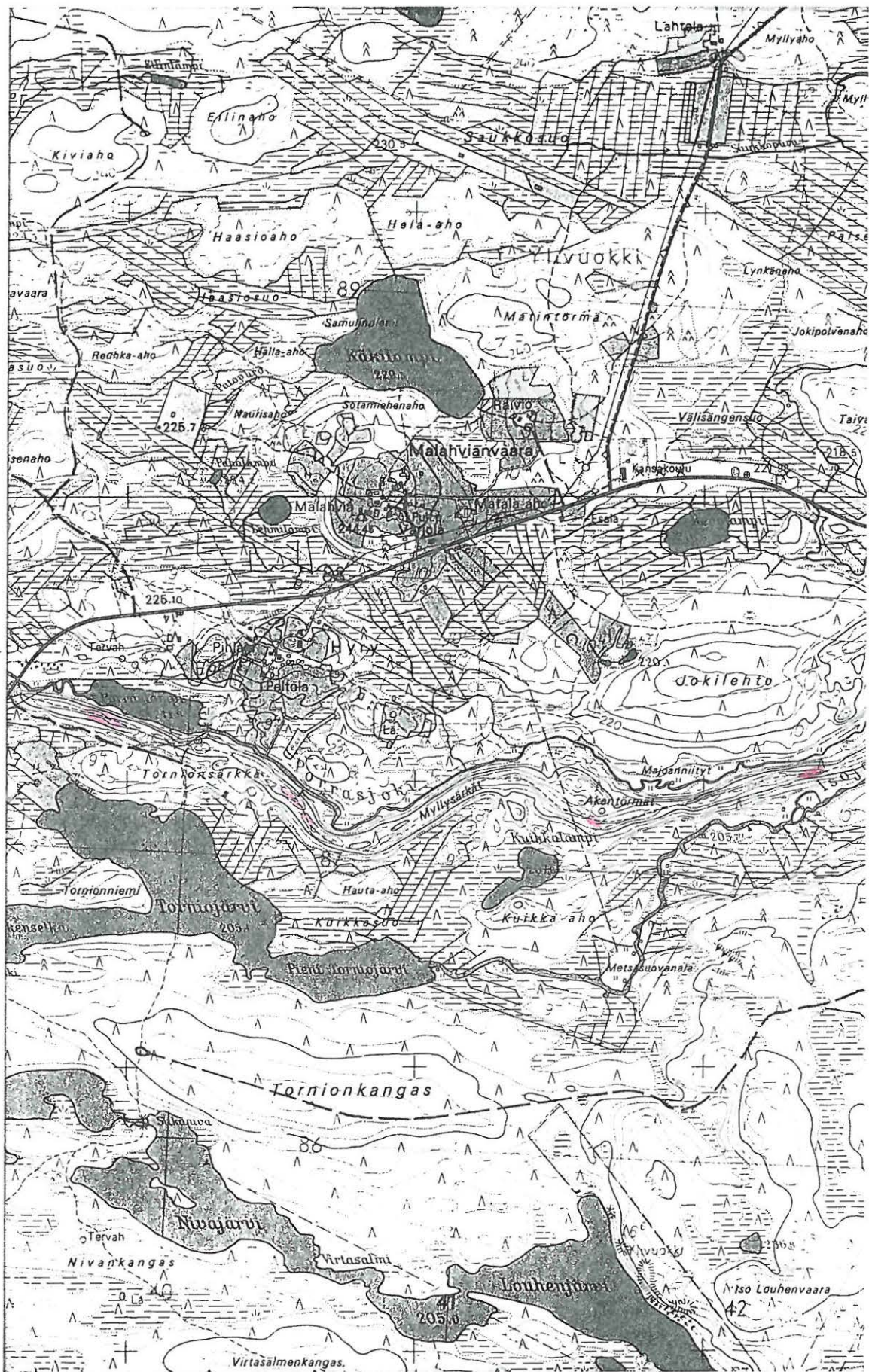
Harjun maasto on huomattavan kuivaa mäntykangasta, joka kasvaa lähinnä puolukkaa ja jäkälää. Maasto on helppokulkuista. Särkän länsipäädyssä näyttäisi olevan ihmiskädenkin muotoilema vetotaival, itäpäädyssä puolestaan on kymmenkunta suhteellisen tuoretta kaivantoa, jotka lienevät perua sota-ajalta. Kohteen faunaan kuuluu ainakin hirviä ja poroja - molempia tavattiin särkällä inventoinnin yhteydessä.

Kuva 8. Tornionsärkkää. Särkkä rajoittuu pohjoispuolella Porrasjokeen, eteläpuolella Isojokeen. Joet yhtyvät särkän itäpäässä. (Dia numero 41780.)

Ote peruskartasta 4423 12 MALAHVIANVAARA (1988) 1:20 000.

Suomussalmi 298 Tornionsärkkä on merkitty karttaan punella.

497

498

41

499

Diakuvat

- 41 768. Suomussalmi 285 Hoikanjoki. Kuvan keskellä, etualalla, pyyntikuoppa 3. Kuvattu pohjoisesta etelää kohti.
- 41 769. Suomussalmi 286 Nuolisärkät. Pyyntikuoppaharjannetta kuvattuna luoteesta kaakkoon.
- 41 770. Suomussalmi 286 Nuolisärkät. Pyyntikuoppa kahden harjanteen taitekohdassa.
- 41 771. Suomussalmi 287 Sihonen. Pyyntikuoppaharjannetta kuvattuna pohjoisesta etelään.
- 41 772. Suomussalmi 287 Sihonen. Yksi kohteen kolmesta pyyntikuopasta. Kuvattu pohjoisesta etelään.
- 41 773. Suomussalmi 288 Nivanlampi. Kvartsien löytöpaikka metsätraktoriuran penkalla, kuvan keskellä olevan suuren männyn edessä. Kuvattu etelästä pohjoiseen.
- 41 774. Suomussalmi 289 Katiskaniemi. Pyyntikuopassa mittatikkuna kengitysseppä Jussi Räihälä. Kuvattu idästä länteen.
- 41 775. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Kahta Aittojärven poikki kulkevaa kannasta halkovan Keräsensalmen yli rakennettu silta. Pyyntikuoppia on molemmin puolin salmea yhteensä 24 kpl. Kuvattu idästä länteen.
- 41 776. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Kannakset, joille pyyntikuopat on kaivettu, halkaisevat Aittojärven lähes kahtia. Kuvattu lännestä itään.
- 41 777. Suomussalmi 297 Kaartojärven särkkä. Etualalla vasemmalla puunrungossa näkyvä vaalea juova osoittaa rajavyöhykkeen asemaa. Kuvattu idästä länteen.
- 41 778. Suomussalmi 297 Kaartojärven särkkä. Pyyntikuoppa numero 3. Mittatikkuna kengitysseppä Jussi Räihälä (190 cm). Kuvattu idästä länteen.
- 41 779. Suomussalmi 297 Kaartojärven särkkä. Pyyntikuoppia etsimässä Kaartojärven itäpäässä. Jussi Räihälä merkitsee pyyntikuoppaa peruskartalle. Kuvattu kaakosta luoteeseen.
- 41 780. Suomussalmi 298 Tornionsärkkä. Särkkää kuvattuna luoteesta kaakkoon. Särkän vasemmalla puolella häämöttää Porrassjoki.

Kuvannut Oili Räihälä

Musta-valko -kuvat

- 113 313. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Panoraama Aittojärveä halkovasta kannaksesta, jolle on rakennettu 24 pyyntikuoppaa. Kuva 1/5. Kuvattu lännestä itään.
- 113 314. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Panoraamaa kannaksesta, kuva 2/5. Kuvattu lännestä itään.
- 113 315. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Panoraamaa kannaksesta, kuva 3/5. Kuvattu lännestä itään.
- 113 316. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Panoraama kannaksesta, kuva 4/5. Kuvattu lännestä itään.
- 113 317. Suomussalmi 290 Keräsensalmi. Panoraama kannaksesta, kuva 5/5. Kuvattu lännestä itään.
- 113 318. Suomussalmi 291 Pirtti-Valkeainen. Pyyntikuopassa Santtu Tikka, taustalla Iina-Ruusa Pyykkönen. Kuvattu idästä länteen.
- 113 319. Suomussalmi 294 Joukovirta. Pyyntikuoppa numero 4 kuvattuna pohjoisesta etelään.
- 113 320. Suomussalmi 295 Joukojärvi. Kvartsien löytöpaikka hiekkarannalla. Kuvattu idästä länteen.
- 113 321. Suomussalmi 294 Joukovirta. Panoraama kohteesta. Kuva 1/2. Kuvattu idästä länteen.
- 113 322. Suomussalmi 294 Joukovirta. Panoraama kohteesta Kuva 2/2. Kuvattu idästä länteen.
- 113 323. Suomussalmi 296 Nimettömänkoski. Panoraama kohteesta. Kuva 1/2. Kuvattu idästä länteen.
- 113 324. Suomussalmi 296 Nimettömänkoski. Panoraama kohteesta. Kuva 2/2. Kuvattu idästä länteen.

Kuvannut Oili Räihälä.

SUOMUSSALMI 294 JOUKOVIRTA

113 319

Pyyntikuoppa no. 4. Kuvattu pohjoisesta etelään. kuv. Olli Räihälä.

SUOMUSSALMI 294 JOUKOVIRTA

113 321

113 322

Kuvattu idästä länteen. Vasemmalla kuvassa virta, kuvan keskellä pyyntikuoppa - alue.
Kuv. Oih Räihälä

SUOMUSSALMI 296 NIMETTÖMÄNKOSKI

113 323

113 324

Kuv. Oili Rähölä

SUOMUSSALMI 290 KERÄSENSALMI

113 313

113 314

113 314

113 316

Keräsensalmen kannasta kuvattuna lännestä itään. Kuv. Olli Räihälä.